

एतद्वचनं श्रीयोगेश्वर उवाच ।
जेन एतन्नय ।
वीरानन्दे (राजभूताना)

ॐ

श्री परमात्मने नमः ।

स्याद्वादग्रन्थमाला ।

श्रीमद्भगवत्समन्तभद्राचार्यविरचितम्
जिनशतकं सटीकम् ।

योगशास्त्रे महाभारतम् ।

ममो हृषमनापाय लोकाढोकायलोकिते ।
मोहपंथापिशोपाय मासिने जिनभानवे ॥ १ ॥
समन्तमद्रं संद्रोषं स्तुये परगुणालयम् ।
निर्मलं यद्यदाकान्तं बभूव भुवनत्रयम् ॥ २ ॥
यस्य च सङ्गणाघारा हृतिरेषा सुपदिनी ।
जिनशतकनामैति योगिनामपि दुष्करा ॥ ३ ॥
तस्याः प्रबोधकः काश्चिद्भास्तौति विदुषां मतिः ।
यायसायद्बभूवैको नरसिंहो विमाकरः ॥ ४ ॥
दुर्गमं दुर्गमं काव्यं ध्रुयते महतां यवः ।
नरसिंहं पुनः प्राप्य सुगमं सुगमं भवेत् ॥ ५ ॥
स्तुतिविषां समाश्रित्य कस्य न क्रमते मतिः ।
सद्भूतिं येन जाह्वेत्तु बुद्धते यस्मिन्परि ॥ ६ ॥

१ महाशय । २ " तद्भूतिं वो न बोधेन बुद्धते यस्मिन्परि " इति
इत्यन्तरं वा ।

वाध्याज्जायते लोके निःशमोऽपि महाशुनिः ।

गिरिराजं धितःकाको घत्ते हि कनकच्छयिः ॥ ७ ॥

शुभमादिनपुत्रिणनिर्गणकगणा नीर्धकगनामकर्मोदयवापुममूरोडाई
कमौधमैन्द्रादिमुग्धमेनावारिभिर्भाक्कतनगमग्नन्तिग्गाविधानाहांगा घाी
कर्मस्थानन्तरममुद्भूतविषयीहृत्तानेकतीयादिद्रव्यभिकान्तगोचरानन्तपर्या-
यकेवलशानाना स्तुतिरिय जिनजनकनामेति । तस्याः समस्तगुणगणो-
पेतायाः सर्वाङ्ककार्मीतगवा अनर्हाङ्कनयानकर्मैन्धनदहनसमर्थायाः
तार्किकचुद्धामणिभ्रीम समन्तभद्राचार्यावर्राचलायाः संश्लेषभूतविचर
क्रियते ।

मुरजबन्धः ।

श्रीमज्जिनपदाभ्याशं प्रतिपद्यागमां जये ।

कामस्थानप्रदानेशं स्तुतिविद्यां प्रसाधये ॥ १ ॥

भ्रीमत्रिनेति । पूर्वाङ्कमेकपक्त्वाकारेण व्यवस्थाप्य पश्चाद्द्वैमप्येक
पक्त्वाकारेण तस्थाधः कृत्वा मुरजबन्धो निरूपयितव्यः । प्रथमपक्तेः
प्रथमाधरं द्वितीयपक्ते द्वितीयाधरेण सह, द्वितीयपक्तेः प्रथमाधर प्रथमपक्ते
त्रितीयाधरेण सह एवमुभयपक्त्वाधरेषु सर्वेषु सर्वोद्भवम् । एव सर्वेऽपि
मुरजबन्धा दृष्टव्याः ।

अस्य विचरणं क्रियते । श्रीर्विद्यते यस्य स श्रीमान् जिनस्य
पदाभ्याशः पदसमीपं जिनपदाभ्याशः श्रीमाश्वासी जिनपदाभ्याशश्च
श्रीमभिनपदाभ्याशल श्रीमभिनपदाभ्याश । प्रतिपद्य सप्राप्य प्रतिपद्येति

प्रतीकैव परेः कर्त्तव्य प्रयोगः । आगर्णं पत्न्यां जवे जवेतोर्निमित्ते
 इतिवत् । काम इति कर्मनीय इच्छा वा रथान विनाशः काम च
 तनयान च कामस्य वा रथान कामरथान तस्य प्रदानं कामरथान-
 प्रदानं कामस्य कामस्य रथानं च कामरथाने तयोः प्रदानं कामरथानप्रदान
 एव ईदंः कामरथानप्रदानेन, न कामरथानप्रदानेन, प्रथमशब्देन च
 सम्बन्धः । स्तुतिरेव विद्या स्तुतिविद्या तां प्रसाधये अहमिति सम्बन्धः ।
 शब्दा कामरथानप्रदानेनामिति स्तुतिविद्याया विदोपगम्, कामरथान
 प्रदानाय ईदं इति कामरथान प्रदानेद् अगर्णा । किमुक्तं भवति-भीमत्रि-
 नन्दाम्याय प्रतिपद्य स्तुतिविद्यां प्रसाधयेऽहं । किं विशिष्टां स्तुतिविद्यां
 कर्त्तव्यं वा त्रिनन्दाम्याय कामरथानप्रदानेन । किमर्थं आगर्णं जवे
 कर्मनिमित्तं । प्रसाधये इति च प्रपूर्वस्य साधकसिद्धावित्यस्य षोः
 निदण्डतस्य प्रयोगः ॥ १ ॥

समाप्त मनोरथोको पूर्ण करनेवाले श्रीजिनेन्द्रदेवके चरण
 कमलोंके निकट जाकर अपने पापोंका नाश करनेकेलिये मैं
 यह श्रीजिनेन्द्रदेवका स्तोत्र प्रारंभ करता हूँ ॥ १ ॥

मुरजबन्ध ।

स्नात स्वमलगंभीरं जिनामितगुणार्णवम् ।

पूतश्रीमज्जगत्सारं जना यात क्षणाधि

स्नात स्वमलेति । मुरजबन्ध पूर्ववद्दृश्यम् । स्नातः
 व्या शौच इत्यस्य षोः लोडनस्य रूप । मुञ्चु न विद्यते मलं, मु
 यभीर, अगणयः स्वमलक्षायौ गर्भीतम्

स्वत्तल्लगंभीरम् । न मिताः अमिताश्चते गुणाश्चते अमितगुणाः त्रिनस्वामि-
 तगुणाः जिनामितगुणाः जिनामितगुणा एव अर्णवः समुद्रः अथवा
 त्रिन एव अमितगुणार्णवः जिनामितगुणार्णवस्तः । पूतः पवित्रः भीमान्
 भीयुक्तः जगतां सारो जगत्सारः पूतश्च भीमांश्च जगत्सारश्च पूतभीम-
 न्जगत्सारः तं । जनाः श्लोकाः । यात इति क्रियापदं । यागतावित्यस्य योः
 लोडंतस्य प्रयोगः । क्षणादक्षिणदक्षिणेणेत्यर्थः । शिवं शोभनं शिवरूप-
 मित्यर्थः । किमुक्तं भवति—हे जनाः जिनामितगुणार्णवं स्नात येन
 सुखाच्छिवं यात इति । शेषाणि पदानि जिनामितगुणार्णवस्य विशेष-
 णानि ॥ २ ॥

ओ भव्यजन हो, अत्यन्त निर्मल, गंभीर, पवित्र, अत्यन्त
 सुगोभित और संसारके सारभूत श्रीजिनेन्द्रदेवके अनन्त गुण-
 रूपी समुद्रमें स्नान करो अर्थात् उनके गुणोंमें सङ्गीन होजाओ
 क्योंकि भगवानके गुणरूपी समुद्रमें स्नान करनेसे तुमको
 शीघ्र ही मोक्षकी प्राप्ति होगी ॥ २ ॥

अर्द्धभूमगृहपश्चाद्वैः ।

धिया ये श्रितयेतात्त्या यानुपायान्वरानतः ।
 येपापा यातपारा ये श्रियायातानतन्वत ॥ ३ ॥

धियेति अर्द्धभूमगृहपश्चाद्वैः । कोस्वार्थः चतुरोऽपिपादानधोऽधो-
 रित्वाश्च चतुर्णां पादानां चत्वारि प्रथमाद्यपि अन्त्याद्यपि चत्वारि-
 गृहीत्वा प्रथमः पादो भवति । पुनरपि तेषां द्वितीयाद्यपि चत्वार्य-
 न्त्यमीनाद्यपि च चत्वारि गृहीत्वा द्वितीयः पादो भवति । एवं

पञ्चाशोऽपि पादाः शाखाः । अनेन न्वायेन गर्जःभूमो भवति । प्रथमादौ दान्दशरणि तेषु पश्चिमादर्शरणि सर्वाणि प्रविशन्ति । एकस्मिन्नपि समानाक्षरे वर्णनामपि समानाक्षरणां प्रवेशो भवति । अतो-गूढपञ्चादोऽप्यर्थं भवति । एवमेव जातीयाः श्लोका मूल्याः ।

विद्या बुद्ध्या । ये यदोरूप । भित्तया आभित्तया सेव्यया इत्यर्थः । इता, विनशा अर्चिः मनःपीडा यस्याः सेयमितार्चिः तथा । धान् यदः दशतस्य प्रयोगः । उपायान् उपपूर्वस्य अयगतौ अस्यात्रतस्य रूप उपगम्यान्तित्वर्थः । वराः प्रपानाः इन्द्रादयः नेताः प्रणताः । ये च वञ्चमोगेन च शब्देन सह-सम्बन्धः । न विद्यते पार्यं येषां ते अपायाः दुद्धाः कर्मरहिता इत्यर्थः । याते पार देश्ने यातनारः अभिगत सर्ववदार्थाः इत्यर्थः ये च भीर्त्समीस्तया आयातान् अतन्वन् तनु विस्तारे इत्यस्यपोल्लंठस्य रूपम् । यथा द्रम्येष राजानः आभिष्टान् विस्तारयति । उत्तरत्र क्रियापद तिष्ठति तेन सह सम्बन्धः ॥१॥

अर्द्धधमः ।

आसते सततं ये च सति पुर्वक्षयालये ।

ते पुण्यदा रतायातं सर्वदा माभिरक्षत ॥ ४ ॥

आसत इति—आसते आस उपवेशने इत्यस्य धोः अतन्वन् प्रयोगः । सततं सर्वकालं । ये च, च शब्दः सामुह्ये, यद प्रयोगान् अतन्वन्तान् मुमुक्षिनोति पूर्वप्रकान्तान् । सति शोभने सतः इवन्तस्य रूपम् । न विद्यते क्षयः विनाशो यस्यासावक्षयः । आलय अवस्थानम् । अक्षयधारावालयश्च अक्षयालयः, पुण्यदासायशपालयश्च पुर्वक्षयालयः तस्मिन् पुर्वक्षयालये । ते शब्दः प्रयोगोऽयम्, यद प्रयोगानपेक्षते।

पत्वापेऽपि पादाः साध्याः । अनेन न्यायेन अर्द्धःभूयो भवति ।
 प्रथमाद्धे पान्यक्षरणि सेनु वभिमाद्धोक्षरणि सर्वाणि प्रविशन्ति । एक-
 तिमभति समानाक्षरे बहुनामपि समानाक्षरणां प्रवेशो भवति । अतो-
 गूढपद्माद्धोऽप्यर्थं भवति । एवमेव आदीयाः श्लेषा मूष्याः ।

विद्या बुद्ध्या । ये यदोरूप । भित्तया आभित्तया ठेप्यया इत्यर्थः । इता,
 विनहा अर्थिः मनःपीडा वर्याः सेवमितार्थिः तथा । यान् यदः दक्षिण्य
 प्रयोगः । उपायान् उपपूर्वस्य भवगती अस्याजंतरस्य रूपे उपगम्यतित्वर्थः ।
 वराः प्रथानाः इन्द्रादयः नराः प्रथताः । ये च वक्षमोगेन च दान्देन सह-
 संकल्पः । न विद्यते पारं येषां ते अरातः शुद्धाः कर्मरहिता इत्यर्थः । पारं पारं
 देशे पारताराः आधिगत सर्ववशार्थाः इत्यर्थः ये च भीर्त्समीस्तया भाषाणान्
 अतन्वत तनु विस्तारे इत्यस्यथोर्लक्षेताय रूपम् । यथा इष्येय राजानः
 आभित्तान् विस्तारयति । अक्षरश्च कियार्थं तिष्ठति तेन सह सम्बन्धः ॥१॥

अर्द्धमः ।

आसते सत्ततं ये च सति पूर्वक्षयालये ।
 ते पुण्यदा रत्तायातं सर्वदा माभिरक्षत ॥ ४ ॥

आसते इति— आसते आस उपवेशने इत्यस्य धो कर्तव्यस्य
 प्रयोगः । सततं सर्वकाल । ये च, च इत्य् सप्तम्ये यद प्रथमान
 कर्तव्यस्य सुमुचिनोति पूर्वप्रवृत्तान् । इति शोभने सत इत्यस्य रूपम् ।
 न विद्यते एत विनशो न्यायात्प्रथम । आसते अत्रस्थानम् ।
 अक्षरधारावत्प्रथम अक्षरान्तरं पुण्यदावक्षयान्तरं पुण्यदावत्प्रथम
 तामिन् पूर्वक्षयःकथे । ते सत. प्रयोगेऽवम. एव एवोक्तान्तेकले

द्वितीयपादस्य समस्तः पुनरुच्चारितः । नतानां प्रगतानां पीला व्यापयः
 दो लो वा इति सत्वन्ताः । अस्पृशति नतपीलासनः । तस्य सम्बोधन हे
 नतपीलासन । न विद्यते शोको यस्यासायिशोकः तस्य सम्बोधन हे
 अशोकः । शोभन मनोविहान यस्य सः मुमन्नाः तस्य सम्बोधन हे मुमन्नाः ।
 अथ रथ अथवा वा समुपारे दृष्टः । हे ऋषभ आदि तीर्थकर । आश्रितः
 शिवतः सन् । भामण्डल प्रभामण्डलः आसन मिदामनम्, अशोकः अशो-
 कबृष्टः, मुमन्नाः पुण्याणि तेषां यत्र मुमन्नावरे पुण्यवृष्टित्वयैः, तेषां
 दृष्टः तैर्मानितः शोभितः भामण्डलासनाशोकमुमन्नावर्भाशितः सन् ।
 किमुक्तं भवति—हे ऋषभ अब इत्यादि अथवा हे महारथ यदा त्व
 शिवतः तदा पूर्वविधः सन् शिवतगतश्च त्व यदा तदा एवप्रकारे गातः ।
 बह्यभागेन श्लोकेन एव सम्बन्धः ॥ ५ ॥

गुणविधौ गुरुरन्वयः ।

दिव्यैर्व्यनिमित्तलत्रचामरैर्दुन्दुभिस्वनैः ।

दिव्यैर्विनिमित्तस्तोत्रश्रमदद्गुरिभिर्जनैः ॥ ६ ॥

दिव्यैरिति—किंवा पुनः तृतीयादं गुणा श्लोकेति । अथवा
 गुरुरन्वय एव दृष्टव्यः तत्रगा-चतुरेभि पादानांशो व्यस्यस्य प्रथम
 पादस्य प्रथमाशरणं तृतीयाशरणं द्वितीयाशरणं, तृतीयाशरणं
 प्रथमाशरणं प्रथमपादस्य द्वितीयाशरणं एव गुरुरन्वय एव नतस्य
 वाच्यमित्यादि । पुनर्द्वितीयाशरणं प्रथमपादस्य तृतीयाशरणं
 श्लोके, चतुरेपादस्य प्रथमाशरणं एव । तत्राशरणं द्वितीयाशरणं तृतीया
 पुनरन्वेन विधानेन तदन्वय एव वाच्य एव तत्रैव । एव गुरुरन्वय
 एवात् ।

सुरभरण्यः ।

यतः भित्तोपि कान्ताभिर्दृष्टा गुरुतया स्ववान् ।

धीतचेतोविकाराभिः स्रष्टा चारुधियां भवान् ॥७॥

यतः भित्त इति—यतः यस्मात् भित्तोपि आभित्तोपि सेवितोपि
 - क्षीमिः शान्त्यन्तएदरणीमिः । तथापि दृष्टा प्रथिता गुरुतया
 गुरुत्वेन गुरोर्भाषः गुरुता तथा । स्ववान् आत्मवान् ज्ञानवानित्यर्थः ।
 किं विदित्वाभिः क्षीमिः धीतचेतोविकाराभिः धीतः शिस्तः शैलकः
 चित्तस्य विचारः शान्तिभावः यत्तं ताः धीतचेतोविकाराः ताभिः
 धीतचेतोविकाराभिः । गृष्टा विघ्नता । चारुधियां ताः प्रियञ्च चारुधियः
 अतन्तायां चारुधियां शोभनबुद्धीनां । भवान् महारथः । किमुक्तं भवति—
 समवाग्निरपस्त्रीजनसेवितोपि गुरुत्वेन दृष्टितापि यत्तल्लतः शोभनबुद्धीनां
 गृष्टा कर्णा मयाभेद एतदुक्तं भवति ॥ ७ ॥

हे भगवन् समवसरणमें निर्विकार और शुद्ध चित्तवाली
 भनेक मुन्दरी देवियां आपकी सेवामें उपस्थित रहती हैं तथापि
 आप ज्ञानवान् और महान् हो माने जाते हो, अर्थात् जिनकी
 सेवामें श्रियां रहती हैं वे कभी ज्ञानी और महान् नहीं हो सके
 और न वे श्रियां ही निर्विकार और शुद्धचित्त वाली बनीं जा
 सकती हैं, परन्तु आपकी सेवामें श्रियां रहने हुये भी आप ज्ञानी
 और बड़े माने जाते हो, तथा आपकी सेवामें रहते हुये भी वे
 श्रियां निर्विकार और शुद्ध चित्तवाली मानी जाती हैं । हे भगवन् ।
 इन सब हेतुओंसे निर्विघ्नबुद्धिके साथ ही करकेवाके विधाया
 आप ही हो ॥ ७ ॥

जिनदत्त ।

दुःखदः ।

१०. त्रितोपि कान्ताभिर्दृष्टा गुरुतया स्ववान् ।

वीतचेतोविकाराभिः स्रष्टा चारुधियां भवान् ॥७॥

वतः त्रित इति—यत् सत्यात् त्रितोपि त्रिभिर्भवेति त्रितोपि

॥ त्रितोपिः त्रितोपिः त्रितोपिः । त्रितोपिः त्रितोपिः त्रितोपिः ।

गुरुतया गुरुता तया । स्ववान् मामवान् ज्ञानविविधयेः ।

विकाराभिः त्रितोपिः वीतचेतोविकाराभिः वीतः त्रितः त्रितः

विकारः कामाभिः त्रितः त्रितः त्रितः वीतचेतोविकाराभिः त्रितः

॥ त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः ।

॥ त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः ।

॥ त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः ।

॥ त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः । त्रितः त्रितः ॥ ७ ॥

हे भगवन् समकसरणमें निर्विकार और शुद्ध चित्तवाली
भनेक सुन्दरी देवियां आपकी सेवामें स्थायित रहती हैं तथापि
आप ज्ञानवान् और महान् ही माने जाते हो, अर्थात् जिनकी
सेवामें श्रियां रहती हैं वे कमी ज्ञाना और महान् नहीं हो सकते
और न वे श्रियां ही निर्विकार और शुद्धचित्त वाली कही जा
सकती हैं, परन्तु आपकी सेवामें श्रियां रहने हुये भी आप ज्ञानी
और बड़े माने जाते हो, तथा आपकी सेवामें रहते हुये भी वे
श्रियां निर्विकार और शुद्ध चित्तवाली गिनी जाती हैं । हे प्रभो !
इन सब हेतुओंसे त्रितोपिदिके कल्प करकेवाले विषादा
आप ही हो ॥ ७ ॥

दुःखान्धः ।

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥ १ ॥ १ ॥

वीतचेतोविकाराभिः स्वप्ना चारुधियां भवान् ॥ ७ ॥

इतः शिव इति—यतः यस्मात् शिवोति अस्मिन्नेति देवतेति
 : शोमिः शान्दन्वन्तरादशोमिः । तपानि दृष्टा प्रेक्षिता सुदृष्टा
 : सुदृष्टा तपः । स्वप्नान् आत्मवान् स्वप्नान्तरात् ।
 विदितशोमिः शोमिः वीतचेतोविकाराभिः वीतः विनष्टः प्रेतः
 विकारः कल्पान्तरः यथा ताः वीतचेतोविकाराः तस्मिन्
 : स्वप्ने । स्वप्ना दिवसा । चारुधियां ताः प्रियम् चारुधियः
 भद्राणां चारुधियां शोमनपुडीना । भवान् महारथः । किमुक्त भवति—
 : स्वप्नेन ईधियति यदस्यतः शोमनपुडीना
 : स्वप्नेन यदस्यतः भवति ॥ ७ ॥

हे भगवन् समवसरणमें निर्विकार और शुद्ध चित्तवाली
 अनेक सुन्दरी देवियां आपकी सेवामें उपस्थित रहती हैं तथापि
 आप ज्ञानवान् और महान् ही माने जाते हो, अर्थात् जिनकी
 सेवामें श्रियां रहती हैं वे कमी ज्ञानी और महान् नहीं हो सकते
 और न वे श्रियां ही निर्विकार और शुद्धचित्त वाली बड़ी जा
 सकती हैं, परन्तु आपकी सेवामें श्रियां रहते हुये भी आप ज्ञानी
 और बड़े माने जाते हो, तथा आपकी सेवामें रहते हुये भी वे
 श्रियां निर्विकार और शुद्ध चित्तवाली गिनी जाती हैं। हे प्रभो !
 इन सब हेतुओंसे निर्मलबुद्धिके उत्पन्न करनेवाले विधाता
 आप ही हो ॥ ७ ॥

दुरवचनः ।

यतः श्रितोपि कान्ताभिर्दृष्टा गुरुतया स्ववान् ।

वीतचेतोविकाराभिः स्रष्टा चारुधियां भवान् ॥७॥

यतः भिन्न इति—यतः यस्मात् श्रितोपि आश्रितोपि शेरितोपि कान्ताभिः स्त्रीभिः वानन्वन्वपदरूपोभिः । तथापि दृष्टा मेखिता गुरुतया गुरुत्वेन गुरोर्भाषः गुरुता तथा । स्ववान् आत्मवान् ज्ञानवानित्यर्थः । किं विकृष्टाभिः स्त्रीभिः वीतचेतोविकाराभिः वीतः विनष्टः चेतसः विसृज्य विचारः कामाभिलषः याता ताः वीतचेतोविकाराः ताभिः वीतचेतोविकाराभिः । स्रष्टा विधाता । चारुधियां ताः धियश्च चारुधियः अतस्तार्ता चारुधियां शोभनबुद्धीनां । भवान् महारकः । विमुक्तं भवति—सपक्षगतिर्याही मनशेभितोपि गुरुत्वेन हेधियाभिः यतस्ततः शोभनबुद्धीनां स्रष्टा कर्ता भवामेव यतदुक्तं भवति ॥ ७ ॥

हे भगवन् समवसरणमे निर्विकार और शुद्ध चित्तवादी अनेक गुन्दरी देखियां आपकी सेवामें क्षयस्थित रहती हैं तथापि आप ज्ञानवान और महान ही माने जाने दो, अर्थात् जिनकी सेवामें क्षियां रहती हैं वे कभी ज्ञानी और महान नहीं हो सकते और न वे क्षियां ही निर्विकार और शुद्धचित्त वाली बही जा सकती हैं, परन्तु आपकी सेवामें क्षियां रहने हुये भी आप ज्ञानी और बड़े माने जाने दो, तथा आपकी सेवामें रहने हुये भी वे क्षियां निर्विकार और शुद्ध चित्तवादी गिना जाती हैं । हे प्रभा । इन सब दृग्भोगे नियंत्रणबुद्धिके बलसे करनवाले विधाता आप ही हो ॥ ७ ॥

गतप्रत्यागताईः ।

भासते विमुतास्तोना ना स्तोता मुवि ते सभाः ।
याःश्रिताःस्तुत गीत्या नु नुत्या गीतस्तुताःश्रिया ॥१०॥

भासते इति...अस्य श्लोकस्यादौ पंकत्याकारेण विलिख्य क्रमेण पठनीयम् । क्रमपाठे मान्यश्राणि विपरीतपाठेषु तान्येवाश्राणि यतस्ततो गतप्रत्यागताईः । एव द्वितीयादमपि योग्यम् । एव स्वयं गतप्रत्यागताईःश्लोकाः दृष्टव्याः ।

भासते शोभते । विभोर्भावः विमुता स्वामित्यम् । तथा । अस्ताः क्षिताः ऊनाः न्यूनाः यकाभिः ता विमुतास्तोनाः । ना पुरुषः । स्तोता स्तुतेः कर्ता । मुवि श्लोके । ते तव । सभाः समवसृतीः, शसन्ताः दृष्टव्याः । याः यदः टाचन्तस्य प्रयोगः । श्रिताः आभिताः । हे स्तुत पूजित । गीत्या गेयेन । नु वितके । नुत्या स्तुतेन गीताश्च ताः स्तुताश्च गीतस्तुताः । श्रिया लक्ष्म्या । श्रिया आभिताः याः सभाः गीत्या गीताः नुत्या स्तुताः संजाताः ना स्तोता पुरुषः भासते ॥ १० ॥

हे पूज्य ! जो पुरुष आपकी स्तुति करता है, वह तीर्थकर पद पाकर इस लोकमें आपकी समान वस समवसरणरूप सभाको सुशोभित करता है कि जो सभा अंतरंगबहिरंग लक्ष्म्यासे सुशोभित है तथा जिसका वर्णन बड़े बड़े स्तोत्रोंसे किया जाता है और इन्द्र चक्रवर्ती आदि बड़े २ पुरुषोंके नमस्कार करनेसे पूज्य है तथा जिसने अन्य सब सभायें अस्त (मात) करदी है ॥ १०॥

विनयतः ।

सौकर्यमकः ।

स्वयं शामयितुं नाशं विदित्वा सन्नतस्तु ते ।
चिराय भवते पीड्यमहोरुगुरवेऽशुचे ॥११॥

स्वयंशामेति—द्वौ श्लोको एतौ पुष्ययोः दृष्टव्यौ ।

स्वयं स्वतः । शामयितुं विनाशयितुम् । नाशं विनाशम् कर्म ।
विदित्वा ज्ञात्वा उपलभ्य । सन्नतः सम्यग् नतः प्रणतः । तु अत्यर्थम् ।
ते पुष्यम् । चिराय नित्याय अत्रयपदनिमित्तं वा । भवते प्रभयते भूत-
सापामिण्याय घोः घञन्तास्य भवन्तास्य प्रयोगः । पीड्यं शपिषातम्, न
अपीड्यमरघः इष् अपीड्यमहोदक्, तथा उरः महान् अपीड्यमहोदगुः,
तस्मै अपीड्यमहोदगुरवे । अथवा अपीड्यमहाश्च इगुरभासौ अपीड्य
महोदगुः तस्मै अपीड्यमहोदगुरवे । इष् श्लोकः, न इष् अगुष् तासै
अगुषे । अतोपार्श्वं भवते तेन सम्बन्धः । तदर्थं अशिवं दृष्टव्या ।
अन्यत् शुभम् । उत्तरश्लोके रिषते क्रियापदं भवेच्छे ॥ ११ ॥

स्वयं शामयितुं नाशं विदित्वा सन्नतः स्तुते ।
चिराय भवतेपीड्य महोरुगुरवे शुचे ॥१२॥

स्वयमिति—भवः पुष्यम् शोभनः अथ स्वयं त स्वयम् ।
स्तुतम् । अशितुं शक्तुम् । ना पुष्य जीव । अथ दुःखम् । विदित्वा
ज्ञान् अथवा शपिषातवान् । एतां तासां । तन् विदित्वा । अथ अत्र
कारणात् । एते दृष्टव्ये । चिराय शेषं अनन्तरकालेन । अ

अचिरेण तत्प्राणात् । सि संरुकोषम् । भवते प्राप्नुते भू प्राताविन्दस्व धीः
 भाद्रपदा इति अणिक्रान्तस्यापि प्रयोगो भवति । अपि सम्भाषणे । हे
 इक्ष्वा पूज्य । महती उर्वा गौ वाणां मस्यासौ महोरगुः, महोरगुरेव
 रविः महोरगुरविः, तस्य सम्बोधन हे महोरगुरवे । शुचे शुचे शुचे
 स्वकर्मनिर्मुक्तं । एतदुक्तं भवति । तुभ्य अशोकार्थं प्रवते अप्रतिहत
 केवलज्ञानदीप्तये आत्मना सन्नतः ना पुरुषः प्रेक्षापूर्वकारो विनाशं
 विनाशयितुं मोक्षार्थं सुखं गन्तुं हे इक्ष्वा महोरगुरवे दुःखं गत्वा पुण्यमपि
 प्राप्नुते ॥ १२ ॥

हे पूज्य, आप दिव्यध्वनिके द्वारा जगतको प्रकाश करनेवाले
 अपूर्व सूर्य हो, आपका केवल ज्ञान रूपा प्रकाश अप्रतिहत है कहीं
 रुक नहीं सकता इसीसे आप पूज्य हैं । आप स्वयं प्रभावशाली
 हैं, शोकादि दोषोंसे रहित हैं । हे भगवन् जो! विचारवान् पुरुष
 आपके समीप आकर दुःखोंको नाश करनेकेलिये तथा अक्षय-
 पदकी प्राप्तिकेलिये साक्षात् नमस्कार करता है और सम्पूर्णकर्मों
 को नाश करनेवाली आपकी स्तुतिमें तहीन होता है वह अनेक
 कष्टोंको सहन करता हुआ भी अन्तमें पुण्य और मोक्षरूपी सुख
 को ही प्राप्त होता है ॥ ११ ॥ १२ ॥

प्रथमपादोद्भूतपश्चाद्देवाक्षरविरचितश्लोकः ।

ततोतिता तु तेतीतस्तोतृतोतीतितोतृतः ।

ततोऽतातिततीतोते ततता ते ततोततः ॥ १३ ॥

विनयवच ।

वतोतीति... प्रथमपादे मान्यस्यपि तानि तेषांन्यस्यपि
वचिमादे वच तत्र स्ववर्षितानि, नान्यानि सन्ति ।

तथा विन्तोर्णा ऊतिः रक्षा तत्रावासावृतिश्च ततोतिः तस्या
मायः वतोतिता । तुषितेये । अति पूजायां वसंतमानो सि गि लि तत्रो
न मवति अतएव वेदलक्ष्यानि प्रयोगः । किमुक्त मवति-विर्दिष्ट
पुंभितप्रतिगच्छन्त्वन् । ते तत्र पुष्पदः प्रयोगः । इतः इदमः प्रयोगः
एव्य इत्यर्थः । केभ्यः सोतृतोतांतितिनोतृत्, अस्य विवरण-सोतृता
शातृता, कुत तु गतो सोतृत्रिवोव धुं तत्रे गन्तृयां शानायै वसंतते इति ।
ऊतिः रक्षा वृद्धिर्वा अव रक्षणे इत्यस्य धोः कल्पन्तस्य प्रयोगः ।
सोतृतोतेः इतिः सोतृतोतीतिः शातृन्वपृद्धिमाशान्तिवर्षः । अथवा
शातृन्वपृद्धिमाशान्तिवर्षः । अथवा
धोः प्रयोगः । सोतृतोतिं सोतृत्नि ज्ञानावस्थाशान्तिवर्षः । तेष्व-
सोतृतोतीतिः सोतृत्तः । ततः तन्मात् । ताति परिष्ठा पयसत्वम् ।
इदमे चाव लोके प्रयोगः पुष्पत्वात्वा वच वचनः पुष्पपरिष्ठाणेव्यर्थः ।
न तातिः अताति अतात्वा तत्रा विन्तोर्णा शतृत्तताः अति-
प्रोष्य महान्तो जाता इत्यर्थः । अतातिनेतेषु उता वडा अनि रक्षा
वच्य स अथानिवनन्तीनि तस्य सम्बोधनं हे अतातिनतोतीते । तत्रा
विज्ञानता प्रसूता विन्तोर्केशलमित्यर्थः । ते तत्र । तत्र विज्ञान विन्तोर्णे
इत वच्य शातृत्तताशान्तिवर्षः । तत्र च तदुत च ततोत्तम ।
तस्य ताति तदंतता तस्य सम्बोधनं हे ततोत्तम ॥ ११ ॥
हे प्रभो । आपने विज्ञान और वृद्धिची प्राप्तिची रोखणे
हे वच ज्ञानावस्थादिष्ट इमोसे अपनी विदेश रक्षा ही हे मय

तासा ततिः सदतिः अमिताततीतिनतिः । इतिः गमनं प्रसरः । अमि-
ताततीतिनतेः इतिः अमिताततीतिनतीतिः । तां तदृशतीति अमितात-
तीतिनतीतिताः । तस्य सन्वोपन हे अमिताततीतिनतीतिनः । किमुक्त
भवति । हे एव गुणविशिष्ट मम आम रोग आम विनाशक ॥ १४ ॥

हे भगवन् ! आपका यह सखा मोक्षमार्ग बड़े २ पुण्य-
बान और सुरी लोगोंको ही प्राप्त होता है । लोगोंको आप
चतुर्मुख दृष्टिगोचर होते ही यह आपके अनुल अतिमायकी
माहिमा है । आपका ज्ञान भी परिपूर्ण है आप मोहग्रहित
हो तथापि संसारसम्बन्धी अनेक घटी वही व्याधियोंको
महज ही नष्ट करदेते हो । हे भगवन् ! इमोलिये मैं प्रार्थना
करता हूँ कि मेरा भी संसारसम्बन्धी जन्ममरणरूप रोग
शोष ही नष्ट करदीजिये ॥ १४ ॥

पादाभ्याससर्वपादान्तरमकः ।

गायतो महिमायते गा यतो महिमाय ते
पद्मया स हि तायते पद्मयासहितायते ॥१५॥

गायतो मेति—पादाभ्यास प्रथमः पादः तादाभूतो द्वितीयः ।
पादाभ्यासगुणः तादाभ्यासगुणः अयने इति सर्वसदेतु समान परः
अतो भवति पादाभ्याससर्वपादान्तरमकः ।

गायत शक्ति कुर्वत । के गे रे लन्दे एतस्य धी. एतन्म
प्रयोगः । मरिदा महात्म्यम् । अयने गच्छति । गा. वन्ते, गे
इत्यस्य एतन्तर इत्यम् । दन दसमात् । महिमान अयने महि

शिवस्तोत्र ।

श्लोकसंख्या : १

सदश्वराजगजित प्रभो दयस्व वर्दनः ।

सतां तमो हरन् जयन् महो दयासागजितः ॥१६५॥

मर्दिनि—एतत् शोभनम् । अथा शिवम् । न हिंसे क्वचिद्
 दस्यागावज्वरः एतन् शम्भोधन हे अथा । अथा हेतुर्लक्ष्यं
 नाम । प्रभो स्वामिन् । दयस्व-एव एते एतन् हेः हेतुः एतः
 वर्दनं नन्दनं लब्धत् । महा मादरेणम् । अ- अथा । ११
 नाशयन् । जयन् जयं कृचं एतथं । अथाः हेतुः एतः
 इत्यनेन सम्बन्ध । दयासा दयानकर । अथाः हेतुः एतः
 भवति—अथैवै त्रिधा सर्वाश्च हेतुः एतः एतः
 उद्धान दयस्व ॥ १६ ॥

हे अजितदेव ! काम अन्तर्हि इत्यन् अथा
 संगारषो जगतिया एतन् हे अथा न हीनम् अथा
 ही एत संगार आपषो अथा अथा अथा
 आप बिनाशरदिन हे अथा हे अथा अथा
 रूपी अधवारषो नाश एतन् हे अथा अथा
 भीर विजयी हे हे अथा अथा अथा अथा
 ही एत मातृगज्ञान एतं हे अथा ॥

सदश्वराजगजित सतां तमो
 म तान्तमेहे सतां तमो

अर्द्धमूमः ।

नचेनो न च रागादिचेष्टा वा यस्य पापगा ।
नो वामैः श्रीयतेपारा नयश्रीर्भुवि यस्य च ॥१८॥

नचेन इति—नच प्रतिषेधवचनम् । इनः स्वामी । नच प्रतिषेधे ।
रागः आदिर्येषां ते रागादयः तेषां चेष्टा कायव्यापारः रागादिचेष्टा ।
वा समुच्चये । यस्य देवस्य तव । पाप गच्छतीति पापगा । चेष्टा च
पापगा यस्य नचास्ति । नो नच । वामैः शुद्धैः मिष्यादृशिभिः ।
भीयते आशीयते । अराग अगाथा अर्थनिचिन्ता । यस्य ते । नयस्व आग-
मस्य त्वदभिप्रायस्य श्रीः कर्मिः नयश्रीः । भुवि लोके । हे शभव एव-
विशिष्टस्त्वं मा पापाः । उत्तररत्नेकेन सम्वन्धः ॥ १८ ॥

अर्द्धमूमः ।

पूतस्वनवमाचारं तन्वायातं भयाद्भुचा ।
स्वया वामेश पाया मा नतमेकार्च्यं शंभव ॥१९॥

पूतस्वेति—पूतः पवित्रः सु सुष्ट अनवमः गणधराचनुष्ठितः
आचारः पापक्रियानिवृत्तिर्यस्यासौ पूतस्वनवमाचारः अतस्त पूतस्वन-
वमाचारम् । तन्वा शरीरेण आयात आगतम् । भयान् उत्तरर्भितेः द्वा ।
तेजसा । स्वया आत्मियया आत्मियतेजसेत्यर्थः । वामा, प्रधानाः प्रधाने-
पि वामशब्दः प्रवर्तते । वामानामीशः स्वामी वामेशः तस्य सम्बोधन हे
वामेश । पाया रक्ष । पा रक्षणे इत्यस्यपो. आशीर्दिग्बन्तस्य प्रयोगः ।

१ न अरुम अनवम अतपम इत्यर्थे । "निवृष्टे प्रतिवृष्टाधरेकपाप्याः समापना ।"

इत्यमरः

सदभ्रंति—सह दक्षैर्विचक्षणैः सह वर्तन्त इति सदक्षाः । सदक्षा-
व ते राजानश्च सदक्षराजानः तैः राजितः शोभितः सदक्षराजराजितः
स्य सम्बोधनं हे सदक्षराजराजित । प्रमायाः विज्ञानस्य उदयो वृद्धि-
स्याद्यौ प्रमोदयस्तस्य सम्बोधनं हे प्रमोदय । स्वोपां स्वानां वा वर्द्धनः
वर्द्धनः स्ववर्द्धनस्त्वम् । अथवा स्ववर्द्धनः अस्माकम् । स एव विशिष्ट
यं । तान्तः विनष्टः मोहः मोहनीयकर्म यस्याद्यौ तान्तमोहः तस्य
सम्बोधनं भो तान्तमोह । रजयन् अनुरागं कुर्वन् इत्यर्थः । महान् पृथुः
व्यः उदयः उद्भूतियेषां ते महोदयाः देवेन्द्रचक्रेश्वरादयः । अपराजन्
न्तःशत्रून् मोहादीन् आसमन्तात् जयतीति कर्त्तरि क्तिप् अपराजितः ।
महोदयादञ्च ते अपराजितश्च ते महोदयापराजितः । अथवा इन्द्रः समासः
न् महोदयापराजितः कर्मणि इषे बहुत्वम् । समुदायार्थः—हे अजित
दारक सदक्षराजराजित प्रमोदय स्ववर्द्धनः त्व सः तान्तमोह रजयन्
महोदयापराजितः महः दयस्व ॥ १७ ॥

हे भगवन् आपकी सेवामें अनेक सुचतुर राजां महा
स्थित रहते हैं, आपका विज्ञान सदा उदय ही रहता है
आप ही अपने आत्माके उन्नति कारक हैं, मोहरहित हैं, पड़ा २
द्वियोंके धारक इन्द्र चक्रवर्ति तथा काम क्रोधादिक अन्तरंग
बुझोंको जीतनेवाले मुनि आदिकोंको प्रसन्न करनेवाले हैं ।
प्रभो ! जिसके प्रसादसे आप ऐसे हुये हो वह सम्यग्ज्ञान मुझे
दाजिये ॥ १७ ॥

इति अजितनाथस्तुतिः ।

अदंभम् ।

नचेनो न च रागादिचेष्टा वा यस्य पापगा ।
नो वामैः श्रियतेपारा नयध्रीर्भुवि यस्य च ॥१८॥

नचेन इति—नच प्रतिषेधजननम् । एनः रगामी । नच प्रतिषेधे ।
रागः आदिर्येता ते रागादयः तेषां चेष्टा कायव्यापारः रागादिचेष्टा ।
वा समुच्चये । दम्प देवस्य तव । वायु गच्छतीति पापगा । चेष्टा च
पापगा दम्प नचार्कि । नो नच । वामैः शुद्धैः सिष्यादृशिभिः ।
भीयते आभीयते । अराग्य अगाथा अर्थनिचिना । यस्वते । नयस्व आग-
मस्य स्वदभिप्रायस्य भीः लम्बी, नयभी, । भुवि लोके । हे संभव एक-
शिष्टस्त्वं वा पापः । उत्तरस्त्रोकेन सम्बन्धः ॥ १८ ॥

अदंभम् ।

पूतस्वनवमाचारं तन्वायातं भयाद्बुधा ।
स्वया वामेश पाया मा नतमेकार्च्यं शंभव ॥१९॥

पूतस्वेति—पूतः पवित्रः तु गुण्ड अनेकम् ; गणपरायणमुहितः
आचारः पापविधानिवृत्तिर्यस्यासी पूतस्वनवमाचारः अतस्त पूतस्वन-
वमाचारम् । तन्वा शरीरेण आयात आगतम् । भयात् सकारभतिः क्वा ।
तेजसा । स्वया आत्मीयया आत्मीयतेजसेत्यर्थः । वामा प्रधाना प्रधाने-
षु वामशब्दः प्रयुज्यते । वामानामीशः स्वामी वामेशः तस्य सम्बोधन हे
वामेश । पाया रथ । पा रथग इत्यस्यथो आशीर्दिक्कन्तस्य प्रयोगः ।

१ न लभयः कलवयः कलपय इत्यर्थः । "निरुद्धमनिकुहाभैरकपाप्यवमाचया "

किमुक भवति—हे अभिनन्दन अतमः स्वनतारक्षी सन् त्वं तमोहा सन्
रत्नेवमादिः सन् मा अभिरक्ष ॥ २१ ॥

हे अभिनन्दन जिनंदर । आप अज्ञानान्धकाररहितहो ।
जो आपको नमस्कार करते हैं आप उनकी सर्वथा रक्षा करने
वाले हो । आप मोहरहित हो । सबके नायक हो । अज हो ।
अनन्त धनुष्टय तथा समयभरणादि विभूतिकी शोभासे सुगो-
भिन हो और सबके वन्द्य हो । हे प्रभो ! मेरी भी रक्षा
कीजिये ॥ २१ ॥

गर्भ महाविधि शेषाधरधनुशतकभाक ।

नन्दनन्तर्द्धनन्तेन नन्तेनस्नेभिनन्दन ।

नन्दनर्द्धिनशो न नद्यो नष्टोभिनन्द्य न ॥२२॥

नन्दनन्तेनि नक भूमो स्वर्गलाय समे शत्रुमो चान्द्र
महादेशु न पक्षाशो समान शोभ नन्दन्य । चरमो नकार द्वा,
महादेशु चान्द्राय प्रमय नन्द नन्द्य स्वर्गलायुः महाविधि नकार
महादेशु, नान्द्राय चान्द्राय नन्दन्य भाग नन्दन्ये । पुनर्मादिभि
नकार महादेशु भाग नन्द नन्दन्य नन्दन्य नकारो स्वर्गलायः ।
पुनर्मा समे नन्दन्य प्रमय नन्द नकार, महादेशु नकार । द्वाशो
नकार महादेशु । स्वर्गलाय चान्द्राय नन्दन्य नन्दन्ये । भाग
महादेशु चान्द्राय नन्दन्य नन्दन्य नन्दन्य महादेशुशोभनार्थ
महादेशु चान्द्राय नन्दन्य नन्दन्य नन्दन्य नन्दन्य महादेशुशोभनार्थ
महादेशु चान्द्राय नन्दन्य नन्दन्य नन्दन्य नन्दन्य महादेशुशोभनार्थ
महादेशु चान्द्राय नन्दन्य नन्दन्य नन्दन्य नन्दन्य महादेशुशोभनार्थ
महादेशु चान्द्राय नन्दन्य नन्दन्य नन्दन्य नन्दन्य महादेशुशोभनार्थ

अभ्यासः कथ्यते—नन्दो बुद्धिः सोऽस्मात्तोति नन्दी अथवा नन्दनशीलो नन्दी अगुप्यपि शक्ये णिन् भवति । अनन्ता क्रद्धिः विभूतिपर्यङ्गमौ अनन्तार्द्धिः । न विद्यते अन्तो विनायो यस्यासावनन्तः नन्दी धारौ अनन्तर्द्धिश्च नन्दनन्तार्द्धिः साचासावनन्तश्च नन्दनन्तार्धनन्तः तस्य सम्बन्धन हे नन्दनन्तार्धनन्त । इत स्वामिन् । नन्ता स्तोता । इतः स्वामी, समान इत्यभ्याहार्यः । ते तव । हे अभिनन्दन । नन्दना कृत्स्नपर्यङ्गमौ नन्दनार्द्धिः । न नम्रः अनम्रः । न मतिपेधे । किमुक्त भवति—प्रवृद्धभीयं. पुरप. स तव अनम्रो अग्रगतः न किन्तु नम्र एव । नम्र प्रकृत प. स नष्टो विनष्टो न । अभिनन्द्य त्वा अभिनन्द्य इत्यभ्याहार्य । किमुक्त भवति—हे अभिनन्दन ते नन्ता इतः सम्पद्यते कुत. नन्दनार्द्धिः पतः अग्रगतो नास्ति ते अभिनन्द्य च यो नम्र स विनष्टो न पतः ॥ २२ ॥

हे अभिनन्दन ! आप अनन्त क्रद्धियोंके धारक हैं और वे क्रद्धियां भी ऐसी हैं जिनका कर्मा नाश नहीं होता, जो सदा बढ़ती ही रहती हैं । हे प्रभो ! आपको जो नमस्कार करता है वह अवश्य ही सबका स्वामी— (ईश्वर) हो जाता है । क्योंकि समारमे जो जो बड़े बड़े क्रद्धिधारी हैं वे मयही आप को नमस्कार करते हैं । और जो जो आपको नमस्कार करते हैं वे कर्मा नष्ट नहीं होते । अर्थात् वे अवश्य ही अवश्य क्रद्धियों प्राप्त होते हैं ॥ २२ ॥

तथै महाद्विजि वैकाशरत्नकरम्भोक ।

नन्दनश्रीजिन त्वा न नत्वा नन्दर्यो स्यनन्दि न ।

नन्दिनस्ते विनन्ता न नन्तानन्तोभिनन्दन ॥२३॥

नन्दनेति—नन्दना योगी भूयस्व नन्दनभीः पुरुषो वा । हे तिन ।
 त्वां पुनरुद्भवन्नास्ति प्रयोगः । न न नन्ता किन्तु नयेत् । कर्त्तव्या
 विभूत्या तद्भवन्नन्दि, क्रियाविशेषणम् । इत्यन्तरं यथा भक्तौ तथा इत्यर्थे
 यथा भर्ता । नन्दिनः समाह्वयतः । न नन्तः विनन्ताश्च विशेषणान्ताः ।
 न न नन्ता इत्येताः । अन्तः अभिनन्दतः, सिद्धः समाह्वयः यतः । हे
 अभिनन्दन । किमुक्तं यत् । इ य नन्दन तिन नन्दिनसो नन्दनभीः
 कर्त्तव्या तद्भवन्नास्ति प्रयोगः । न न नन्ता किन्तु नयेत् । न इत्युक्त्वा भजन्तः गर्तेति
 भजन्तः पण्डितः ॥ २३ ॥

इति भो भिनन्दन । तिन । भाष्ये यदा भजन्तः यतः यथादिं समर्पितं
 कृत्वा समाह्वयः सतीति । इति च । ता समाह्वयान्ते पुरुषः दर्शितः
 इत्येताः भर्ता । विभूत्या कः यथा न यथा यत्ता कर्त्ता हे भर्ता भो
 नन्दनकार कर्त्ता हे बहु भवत्येता अन्तः अभ्यान् भजन्तः गुणो
 यः पण्डितः पण्डितः ही ज्ञानि हे ॥ २३ ॥

नन्दनं देवं कः समस्तस्य च ।

नन्दनं न्यायवन्तः न नन्तं न न्यायिनन्दनः ।

नन्दनं नन्तं न नन्तं नन्तं नन्दनं ॥ २४ ॥

नन्दनं	नन्तं	नन्तं	नन्दनं	२४
नन्दनं	नन्तं	नन्तं	नन्दनं	२४
नन्दनं	नन्तं	नन्तं	नन्दनं	२४
नन्दनं	नन्तं	नन्तं	नन्दनं	२४

स्वामिन् । ननु एतः एवम् इति । निरापन्नं न मन्दनः किन्तु मन्दन एव । हो नशो मङ्गलार्थे सम्यक् । विद्युत् इति । हे अभिनन्दन एत मन्दन आत्वं न मद्यः सो मद्यः मः धनदेव, त्वा मत्ता एतः इत्येव न तु न मन्दनः किन्तु मन्दन एव ॥ २४ ॥

हे हितमित्रभाषा ! अभिनन्दन मित्र ! हे शत्रु वदंमान रूप ! आपके पावर संसारमें कोई नष्ट नहीं हुआ अर्थात् आपके चरण बमल जिसकी मित्र गये वह अवश्य ही अभिनन्दन मित्रपर्यायको प्राप्त हो गया । नश्वर अर्थात् शत्रु उन्म मरण करनेवाला केवल नहीं रह गया जिसने आपके समस्कार नहीं किया । हे स्वामिन् ! आपको जो समस्कार करना है वह अवश्यही स्वयं वदंमान (हमेशा वदने वाला) हो जाना है ॥ २४ ॥

इति अभिनन्दनाशुक्तिः

॥ २४ ॥ ॥ २४ ॥

समुद्रगणपदे ।

देहिनो जयिनः श्रेयः सदातः सुमते हितः ।

देहि नोजयिनः श्रेयः स दातः सुमतेहितः ॥ २५ ॥

देहानि—यत्कृतम् पुत्राद पञ्चदश्याः । सङ्गानुभवम समुद्रगण देव समुद्रगण ।

देहिनः स गिनः । जयः जयनर्शनम् । श्रेयः सा । अयः अयम् । सदा सदा । सदा । अ । अहन्तुम् । हे सुमते । हेतु चम् ।

नन्दिनस्ते विनन्ता न नन्तानन्तोभिनन्दन ॥२३॥

नन्दनेति—नन्दना चामी भवच्च नन्दनभीः पुरुषो वा । हे त्रिन ।
त्वा युष्मदः इत्यन्तस्य प्रयोगः । न न नत्वा क्विन्तु नचैव । श्रद्धात्
विभूत्या सह स्वनन्दि, क्रियाविशेषणम् । स्वनन्दि यथा भवति तथा स्वर्ग
यथा भवति । नन्दिनः समृद्धिमतः । ते तव । विनन्ता च विन्दयन्त्या ।
न न नन्ता स्मृता । अनन्तः अनिनस्वरः सिद्धः समर्पितं यतः । हे
अभिनन्दन । किमुक्तं भवति—हे अभिनन्दन त्रिन नन्दिनस्ते नन्दनभीः
श्रद्धया सह त्वा न न नत्वा विनन्ता च तव न न स्थात् अनन्तः सर्वत्र
अनन्तानिद्धः सम्पद्ये ॥ २३ ॥

हे अभिनन्दन त्रिन ! आप सदा अनन्त चतुष्टयादि समृद्धि
कर मुशोभित रहते हैं । हे देव ! जो समृद्धिशाली पुरुष हार्पिता
होकर अपनी विभूतिके साथ आपकी पूजा करता है आपको
नमस्कार करता है वह अवश्य ही अनन्त अर्थात् अनन्त गुणों
का धारक सिद्ध हो जाता है ॥ २३ ॥

गर्भमहादिशैकाक्षरषडक्षकः ।

नन्दनं त्वाप्यनष्टो न नष्टो नत्वाभिनन्दन ।

नन्दनस्वर नत्वेन नत्वेनः स्यन्न नन्दनः ॥ २४ ॥

नन्दनं त्वेति—नन्दनं वृद्धिकर । त्वा युष्मदः इत्यन्तस्य रूपम् ।
त्वाप्यः प्राप्य । नष्टो विनष्टो न । नष्टो विनष्टोऽनत्वा अस्तुत्वा । हे
अभिनन्दन । नन्दनं प्रीतिकर इत्येव वचनं पस्यासौ नन्दनस्वरः तस्य
सम्बोधनं हे नन्दनस्वर । त्वा इत्यप्यर्थात् । त्वा नत्वा स्तुत्वा । इत्

जिनशतक ।

शुद्धत्वम्, अंग्रेषापूर्वकारित्यमित्यर्थः । एतच्च आज्ञं च क्षयाज्ञं-
 न विद्येते क्षयाज्ञं वरपाशावक्षयाज्ञं: सत्य सम्बोधन हे भक्षयाज्ञं ।
 व्रज्य निराकृत । अति पांडाम् । त्व आर्यं योगिन् । नः इत्युच्चारणः
 तेन सम्बन्धः । नः अस्मान् अथ रक्ष । हे वर्यं प्रधान । अमानोद्गौरव
 ममान अपारिमाण उक्त महत् गौरव मुख्यं यस्य सः अमानोद्गौरवः
 तस्य सम्बोधन हे अमानोद्गौरव । एतदुक्त भवति—हे देव त्वा वन्दे ।
 अस्माक अति व्रज्य । अस्मान् रक्ष च ॥ २९ ॥

हे देव ! मुझके समान गौरवण ! आपका यह शरीर
 अत्यन्त मनोहर है । हे आर्य ! आप सर्वोत्तम हैं । आपको मैं
 बार बार नमस्कार करता हूँ । हे अविनाशर ! घोरराग ! आप-
 की मर्दिमा अनन्त और सर्वश्रेष्ठ है । इसीलिये मैं प्रार्थना
 करता हूँ कि मेरे जन्म मरण सम्बन्धी दुःखोंको दूर कर मेरी
 रक्षा कीजिये ॥ २६ ॥

इति मुमतिनाथमुनि ।

अदंभः ।

अपापापदमेयश्रीपादपद्म प्रभोऽर्दय ।

पापमप्रतिमाभो मे पद्मप्रभ मतिप्रद ॥ २७ ॥

अपापेति—पाप पुराकृत दुष्कृतम्, आत्मा अन्वकृतशरीर
 मानसदुःखम्, पाप च आपद्य पापान्तौ न विद्येते पापान्तौ यथा
 क्षयापापौ । अमेवा अपरिमेया भी संसी यथास्त्री अमवाधिसौ

आत्मतमो न तत्रमेवभिर्भौ न नो आत्मतदमेवभिर्भौ । तत्रोत्तरं तस्मै
 पादतस्मै । आत्मतदमेवभिर्भौ तौ तत्रतस्मै तत्रोत्तरं आत्मतदमेवभि-
 र्भौतस्मैः तत्र तन्मेवभिर्भौ आत्मतदमेवभिर्भौतस्मै । प्रभो ममिन् ।
 अर्धं द्विजं त्रिजगत् । एतं दुष्टम् । अर्धोत्तरं अनुत्तरं तत्र
 दीर्घं त्रिजगत्तत्रिजगत् । अनुत्तरं तत्र । मे मम । तत्रमेवभिर्भौ
 मनी त्रिजगत्तत्रिजगत् । तत्र तन्मेवभिर्भौ । एत-
 दुक्तं मनी—हे तत्रमेवभिर्भौ मम तत्र अर्धं । अन्यत्रिजगत् तत्र
 तन्मेवभिर्भौ तत्रिजगत् ॥ २५ ॥

हे पद्मसुत ! आपके चरण कमल मन्दा पापस्थित हैं शारी-
 रिक और मानसिक दुःखोंमें अडग हैं, अपरिमित लक्ष्मीको
 धारण करनेवाले हैं । हे प्रभो ! आप अनुपम तेजको धारण
 करने वाले हो । सम्यग्ज्ञानको देनेवाले हो । हे प्रभो ! यह मेरा
 भा पाप दूर कर दीजिये ॥ २७ ॥

तत्रप्रथमतपादपदपदपदः ।

वंदे चारुचं देव भो वियाततया विभो ।

त्वामजेय यजे मत्वा तमितान्तं ततामित ॥२८॥

वंदे इति—प्रथमपादस्याधरचतुष्टय क्रमेशालिख्य पठित्वा पुन-
 रपि तेषां व्युत्क्रमेण पाठः कर्तव्यः । क्रमपाठे यान्यधराणि विपरीत-
 पाठेऽपि तान्येव । एव सर्वे पादा द्रष्टव्याः ।

वंदे नौमि । चारुं शोभना रग् दीर्घाभक्तिर्वा येषां ते चारुचः
 अतस्तेषां चारुचाम् । देव भो महारक ! वियाततया वियातस्य भाषो

विनातता तथा विपाततया घृष्टत्वेन । विभो प्रभो । त्वाम् । अत्रेयः न
 भीषण इत्यत्रेयः तस्य सम्बोधनं अत्रेय । यजे पूजये । मन्त्रां विचार्य ।
 तमितः नष्टः अन्तः एवो यस्यासौ संमितान्तः न संमितान्तम् । तनं
 प्रतिपादितं अमितः अमेय वस्तु येनासौ तलामितः तस्य सम्बोधने हे
 मतामित । एतदुक्तं भवति—भो चादृश्यां देव त्वां वन्दे यजे य
 वियाततया । अन्यान्यस्यैव विशेषणानि ॥ २८ ॥

हे देव ! आप सद्गणोंके भी परम देव हो, संसारके सम्पूर्ण
 पदार्थोंको निरूपण करनेवाले हो । हे विभो ! हे अत्रेय ! मैं
 आपको अग्रय और अनन्त मानकर यही घृष्टतासे नमस्कार
 करता हूँ और यही घृष्टतासे ही आपकी पूजा करता हूँ । अर्थात्
 जब इन्द्र गगधरादिक देव भी आपके योग्य आपकी पूजा
 नमस्कारादि नहीं कर सकते तब आपके प्रति मेरा पूजन और
 नमस्कार करना घृष्टताके सिवाय और क्या हो सकता है ॥२८॥

इति पद्यमस्तुतिः ।

मुञ्जः ।

स्तुवाने कोपने चैव समानो यदा पावकः ।

भवानैकोपि नेतेव त्यमाश्रयः सुपार्श्वकः ॥ २९ ॥

स्तुवान इति— स्तुवाने कन्दमाने । कोपने कोपने कोप करोति
 कोपेन अत्यन्तमिमान् । च समुच्चयः । एकावधारणः । समानः सृष्टः ।

१ घृष्टेषुविद्यमानः २ स्तु ३ य ।

वन् वाम्नात् । न प्रतिष्ठे । पुनर्लीति पावकः परिपः । नाग्निः ।
 भवान् महारकः । न प्रतिष्ठे । एकोऽपि प्रथमोऽपि अगदापोऽपि । नेत्रे
 नायक इव । त्वं युष्मदः प्रयोगः । आभेयः आश्रयणीयः । मुत्तपेकः
 वनमणीपेकरस्थामी । हिमुक्त भवति-स्तुति करोति यः कोऽपि करोति यः
 सयोः द्वयेऽपि न गमानः हिन्वु गमान एव । ततः त्वं मुत्तपेकः
 एकोऽपि गन् पावक इति कृत्वा नेत्रेऽपि हीरति आभेयः ॥ २९ ॥

हे भगवन् ! मुपार्थनाथ ! चाँह कोई आपकी स्तुति करे
 चाँह कोई आपपर काँध करे आप दोनोंके लिये समान हैं ।
 दोनोंको परिप करनेवाले हैं । हे प्रभो यद्यपि आप एक हैं
 तथापि नायकके समान सयको सेव्य हैं ॥ २९ ॥

इति मुपार्थनाथस्तुतिः ।

सुख ।

चन्द्रप्रभो दयोजेयो विचित्रेऽभात् कुमण्डले ।
 रुन्द्रशोभोक्षयोमेयो रुचिरे भानुमण्डले ॥३०॥

चन्द्रप्रभ इति—चन्द्रप्रभः अष्टमतीर्थकरः । दयते इति दयः
 रक्षकः । न जीयते इत्यजेयः जिताश्चक्र इत्यर्थः । विचित्रे
 नानाप्रकारे । अभात् शोभित भा दीप्ती अस्य घोलंढन्तस्य रूपम् ।
 कुमण्डले पृथ्वीमण्डले मण्डलमिति वृत्तप्रदेशस्य संज्ञा । रुन्द्रो
 महती शोभा दीप्ति रंभ्यामौ रुन्द्रशोभ । न क्षीयत इत्यक्षयः ।

१ एक मुत्तवान्यशेवका । २ रुद्रो विपुलम् ।

जिनेन्द्र ।

देव, अर्थात् देव । सर्वो हीने । भावनी प्रभाता मातुं नवः
 ननु सत्यं त्वाम् मानदेहे नति । अन्ते नृ वेत्त । वानिधिना
 वानि (विनाशक) वानिधिनायेत । एतन्तु, अन्ति—चन्द्रमा
 चन्द्रमा देवि विवेके अगण सर्वो मानुसहेन नति । अन्ति चन्द्रमा
 अन्तरेण विवेकानि । एतु अन्ते, चन्द्रमा अन्त अन्ते
 चन्द्रमा अन्तेः नानान्ते, विन्तु एतान्ति विन्ते । न जेने गदुना
 अन्तेः । न नन्ते नानन्ते । ए देव, अन्तेः । न पूना
 अन्ते अन्त पुनायेनान्ते अन्ते च । अन्ते अन्ते ॥ २० ॥

हे भगवन् ! श्रीचन्द्रमा जिनेन्द्र ! सूर्यमंडलं देदीप्यमान
 होने हुये भी आप चन्द्रमाके समान इस विधि पृथिवीमंडल
 पर सुशोभित होने है । अन्तर बेवड इतना ही है कि चन्द्रमा
 बेवड पृथिवीमंडलमें सुशोभित होता है आप तीनों छोकामें
 सुशोभित होने हैं । चन्द्रमा सूर्यमंडलके रहत हुये सुशोभित
 नहीं रह सकता आप सूर्यमंडलके रहने हुये भी सुशोभित रहते हो
 चन्द्रमाको रातु जांत सकता है आप सर्वथा अज्ञेय है । चन्द्रमा-
 का क्षय होता है आप अक्षय है । चन्द्रमा प्रमाणोंपर है
 आप प्रमाणके अगोचर अज्ञेय है । हे भगवन् आपकी शोभा
 अनि विशाल है आप सबके रक्षक और प्राधादिक अन्तरंग
 दातृओंको जातनेवाले है ॥ २० ॥

सुत्र ।

प्रकाशयन् स्वमुद्भूतस्त्वमुद्धांक कलालयः ।

विकासयन् समुद्भूतः कुमुदं कमलाप्रियः ॥३१॥

प्रकाशेति—चन्द्रप्रभः अभादिति सम्बन्धः । किं विशिष्टः प्रकाशयन्
तिमिरं प्रकाशयन् । सं आकाशं । उद्भूतः उद्गतः । त्वं । उद्यः महान्
अंकः चिह्नं यस्यासौ उद्भांकः, कलानां कलागुगविज्ञानानां लेखानां वा
आलयः आधारः कलालयः, उद्भांकरचासौकलालयरच उद्भांकरकलालयः ।
विकासयन् प्रशोषयन् । समुद्भूतः । कुमुदं पृष्णोद्भवं । अन्यत्र कुमुदं
पुष्पम् । कमलायाः लक्ष्म्याः प्रिय इष्टः । अन्यत्र कमलानां पद्मानां अप्रियः
अनिष्टः कमलाप्रियः । एतदुक्तं भवति—त्वं चन्द्रप्रभोऽभात् एतत्
कुर्वन् एवं गुणविशिष्टः चन्द्रेण समानः । श्लेषालकातोऽयम् ॥ ३१ ॥

हे भगवन् चन्द्रप्रभ ! आप सदा चन्द्रमासे भी अधिक
सुशोभित हैं । चन्द्रमा केवल अन्धकारको दूर कर सकता है
आप अज्ञानान्धकारको दूर करनेवाले हैं । चन्द्रमा आकाश-
में केवल रात्रिमें ही उदय होता है आप तीनों लोकोंमें मदा
उदयरूप रहते हैं । चन्द्रमाके हरिणका चिह्न है आपके
चन्द्रमाका ही चिह्न है । चन्द्रमाकी कलायें केवल किरणें
हो हैं आप गुग विज्ञान आदि नाना कलाओंसे सुशोभित हैं ।
चन्द्रमा केवल कुमुद अर्थात् कमोदनीको ही प्रकाश करता है ।
आप कुमुद कहिये सम्पूर्ण पृथ्वीमंडलको प्रकाश करनेवाले
हैं । चन्द्रमा कमलाकेलिये अत्यन्त अनिष्ट है आप कमला
कहिये मोक्षरूप लक्ष्मीके अत्यन्त प्रिय हैं । चन्द्रमा अतः
होता है आप सदा उदयरूप रहते हैं ॥ ३१ ॥

गुरुः ।

धाम त्रिषां तिरोधानविकलो विमलोक्षयः ।

त्वमदोषाकरोस्तोनः सकलो विपुलोदयः ॥३२॥

धामेति—चन्द्रप्रभोऽस्मान् अशरि सम्बन्धनीयः । धाम अरस्थानम् । त्रिषां तेजसाम् । तिरोधानेन स्पन्दधानेन विकल्पः विरहितः अन्यत्राविकल्पः तिरोधानविकलः । विमलो निर्मलः, चन्द्रः पुनः समस्तः । न क्षीयत इत्यक्षयः, अन्यः सत्यः । त्व भट्टारकः । अदोषाणां गुणानां आकरः निरालः, अन्यत्र दोषायाः सत्रेः आकरः दोषाकरः । अस्ताः क्षिताः ऊनाः अवर्षवतारकाः येनाकारस्तोनः । सकलः सम्पूर्णः, अन्योऽसम्पूर्णः । विपुलः महान् उदयः उद्गमो वसामो विपुलोदयः । अन्यः पुनः अविपुलोदयः । किमुक्त मरुति—त्व चन्द्रप्रभः एवविष्य गुणीबोद्धः सन् पूर्णोमण्डले अभात् शोभित इति सम्बन्धः ॥ ३२ ॥

हे प्रभो ! आप चन्द्रमाके तस्मान ही तेजस्वी हो परन्तु इतना भेद है कि चन्द्रमाके उदय होनेमें तो अठर रहता है आप व्यवधानरहित निरन्तर उदयरूप रहते हो । चन्द्रमा कलंडकी है आप निष्कलक हो । चन्द्रमाका क्षय होता है आप अक्षय हो । चन्द्रमा दोषाकर अधान रात्रिका उत्पादक है आप गुणाकर अर्थात् अनैक गुणोंके निर्धि हो । चन्द्रमाके उदय होने से तारे अस्त नहीं होते आपके उदय होनेसे असंबंहरूप तारे सब क्षिप जाते हैं । चन्द्रमा रण्डश उदय होता है आप पूर्णरूपमें उदय होते हो । चन्द्रमाका उदय बहुत थोड़े मदेशमें है आपका महान् उदय सर्वत्र है । हे देव ! हे चन्द्रप्रभ ! आप सर्वगुणाविशिष्ट सदा शोभायमान रहते हो ॥ ३२ ॥

मुरः ।

यत्तु खेदकरं घ्वान्तं सहस्रगुरपारयन् ।

भेत्तुं तदन्तरत्यन्तं सहस्रे गुरु पारयन् ॥ ३३ ॥

यत्तुघ्नेदेति—यत् वशस्वम् । तु अन्यर्थे । खेदकरं दुःखकरं
खेदं करोतीति खेदकरम् । घ्वान्तं तमः अज्ञानं मोहः । सहस्रगुरादियः
अविशन्दोऽयं सम्बन्धीयः । सहस्रगुराणि अक्षरयन् अक्षरानुयन् । भेत्तुं
विदारयितुम् । तत् घ्वान्तम् । अन्तः अभ्यन्तरम् । अत्यन्तं अन्यर्थम् ।
अथवा अन्तमनिकान्तं अभ्यन्तम् । मद्मे समर्थो भवति । भेत्तुं अज्ञानि
सम्बन्धीयं काकाशिवत् । गुरु मद्मे । पारयन् शक्नुवन् । त्वं चन्द्रप्रम
इति सम्बन्धीयम् । किमुक्तं भवति—त्वं चन्द्रप्रमः यदन्तघ्वान्तं
खेदकरं भेत्तुं सहस्रगुराणि अक्षरयन् तत् घ्वान्तं भेत्तुं सहस्रे समर्थो
भवसि पारयन् वन् ॥ ३३ ॥

हे भगवन् ! चन्द्रप्रम ! जिस अत्यन्त दुःख देनेवाले
मोहनोयरूप अन्तरंग और गाढ़ अंधकारको नाश करनेके
लिये स्वयं सहस्रराशि मूर्ख भी असमर्थ है उस अंधकारको आप
सहज ही नष्ट कर देते हो ॥ ३३ ॥

मुरः ।

खलोलूकस्य गोत्रातस्तमस्ताप्यति भास्वतः ।

कालोविकलगोघातः समयोप्यस्य भास्वतः ॥ ३४ ॥

खलोलूकेति—त्वं चन्द्रप्रभोऽयम् इति सम्बन्धः । अर्धवशादि-
भक्तिप्राप्त्यामो भवतीति त्वमिति भास्वतः सम्बन्धात् च भवति ।

त्रिनयनक ।

सन्धासातुल्यश्च सुयोतुः तस्य तल्लोकस्य । त्वां रसीनां त्रातः
 सघातः गोत्रातः । तमः अन्धकारः । तापी दहनस्वरूपश्च ममघन
 इत्यध्याहार्यः । अत्रि अत्यर्थम् । मास्यतः आदित्यस्य । ते पुनः
 चन्द्रमस्य मास्यतः प्रकाशयतः गोत्रातः पचनकदम्बकः नात्र कस्य-
 चित्तमो न ताप्यति तापि द्यतिरेकः । बालः समयः सुदूर्तादिः । अवि-
 कल्पगः अप्रतिदत्तः । अन्यत्र विकल्पगः प्रतिदत्तः । अघातः प्रतिपद्यन्ते-
 जातो नास्ति । अन्यत्र मेघादिभिरभ्यन्तः । समयोऽपि दर्शनमपि । अथ
 महारक्षस्य मास्यतः सन् । एवंभूत एव अघातः अविकल्पग, नान्यत्र ।
 एतदुक्तं भवति—मास्यतः गोत्रातः एवभूतः बालः समयश्च नादित्यस्य ।
 अतस्त्व चन्द्रमसः अमः कुम्भते इति सम्यन्ध. ॥ ३४ ॥

सूर्यको क्षिणो दुष्टजन और उन्कुकैलिये अंधकाररूप
 परिणत होती हैं तथा संताप करनेवाली होती हैं परन्तु हे
 चन्द्रमस ! आपके प्रकाशमान होतेद्वारा आपके वचनसमूह
 न तो किसीको अंधकाररूप ही परिणत होते हैं और न किसी
 को संताप देनेवाले होते हैं । सूर्य मेघोंमें छिप सकता है ।
 आप किसी प्रकार नहीं छिप सकते अर्थात् किसी भी प्रतिपक्षी
 से आपका आपात नहीं हो सकता । सूर्य रात्रिके अन्तर
 से उदय होता है आप निरन्तर उदयरूप बने रहते हो ।
 सूर्यका समय स्थिर है आपका समय अर्थात् दर्शन या
 मत्त सदा स्थिर रहनेवाला है । सूर्यका काल नियमित है
 आपका काल अनियमित अनन्त है । अतएव हे प्रभो आप
 इस पृथिवीमण्डलपर सूर्यते भी अधिक मजोबित्त होते हो ॥ १४ ॥

गुरुः ।

लोकत्रयमहामेयकमलाकरमास्वते ।

एकप्रियसहायाय नम एकस्वरभाव ते ॥ ३५ ॥

लोकत्रयेति—लोकत्रयमेव महामेयं यन्तु लोकत्रयमहामेयम्, इन्द्र-
स्थानां पदमानां आकरः कमलाकरः नगिनीवनम् । लोकत्रयमहामेयमेव
कमलाकरः लोकत्रयमहामेयकमलाकरः तस्य मास्वन् गविः लोकत्रयमहा-
मेयकमलाकरमास्वन् तस्मै लोकत्रयमहामेयकमलाकरमास्वते । एतः
प्रधानः । त्रिवः इष्टः । सहायः यन्तुः । त्रिवश्रामौ सहायश्च त्रिवश्रायः
एकश्रामौ त्रिवश्रायश्च एकप्रियसहायः तस्मै एकप्रियसहायाय । नमः-
अनुत्पन्नो ऽति संज्ञकः पूजावचनः अस्य योगे अत् । एकस्वरभाव
एकस्वरूपः । ते तुभ्यम् । किमुक्तं मयि—चन्द्रप्रभ इत्यनुवर्तते दे
चन्द्रप्रभ एकस्वरभाव तुभ्य नमः एव विशिष्टाय ॥ ३५ ॥

हे सदा एकरूप ! चन्द्रप्रभ जिनेन्द्र इस अपरिमित
स्वीनो लोकरूपकमलवनको प्रफुल्लित करनेवाले और सबके
प्रधान इष्ट, मुख्यबंधु आपकेलिये नमस्कार हो ॥ ३५ ॥

अर्द्धभ्रमगूढद्वितीयपादः ।

चारुश्रीशुभदौ नौमि रुचा वृद्धौ प्रपावनौ ।

श्रीवृद्धौतौ शिवौ पादौ शुद्धौ तव शशिप्रभ ॥ ३६ ॥

चारुश्रीति—यानि द्वितीयपादाधरणि तानि सर्वाणि अन्येषु
पादेषु गन्तीति ।

श्रीश्च शुभं च श्रीशुभे चारुणी च ते श्रीशुभे च चारुश्रीशुभे ते दत्तः
इति चारुश्रीशुभदौ । नौमि स्तौमि क्रियापदमेतत् । रुचा दीप्यते ।

पूरी महान्ती । प्रयागनी पविशोमती । श्रियैः वृत्तुन इति अर्चयेत्, अर्चयेत्
 च तो धैतो च प्रशाशितो श्रीवृद्धोती । शिवो रोमन्तो । इति अर्चयेत् ।
 गुदी शुची । तव ते । हे शशिप्रभ । एतदुक्तं सर्वत्र—
 पादौ नोमि किं विधिष्टौ तौ एव गुणविरिष्टौ । अर्चयेत् अर्चयेत्
 अनघोरेय विरोरभानि ॥ ३६ ॥

हे चन्द्रप्रभ जिनेन्द्र ! आपके चापकमल मुद्रा कण्ठ
 सरणादिक छद्मोंको तथा निःशेषमादि कन्दर्पको देखते
 हैं । और अत्यंत देदीप्यमान हैं, महाशक्ति हैं, अर्चयते अर्चयते
 लक्ष्मीकरि शोभायमान हैं, प्रशस्त हैं, अर्चयते अर्चयते
 करनेवाले हैं, अविशय निर्मल हैं । हे मनो ! अर्चयेत् अर्चयेत्
 कमलोंको मैं नमस्कार करता हूँ ॥ ३६ ॥

इति चन्द्रप्रभमूर्तिः ।

निरोच्छरलोकस्य ।

शमनाय कनिष्ठायश्चैश्याय इति अर्चयेत्

नयेनाशंसितं श्रेयः मयः अर्चयेत् अर्चयेत् ॥ ३७ ॥

शंसितं — श्रेष्ठतमशमनक इति अर्चयेत् अर्चयेत्

शमनाय प्रशंसते । अर्चयेत् अर्चयेत्

१ किं, अर्चयेत् अर्चयेत् अर्चयेत् अर्चयेत्

शुभकालो १ । २ विद्युत् अर्चयेत् । ३ अर्चयेत्

अर्चयेत् ।

प्रियायाः । यत्र यस्मिन् सर्वशविशेषे । देहिनिः प्राणिनः सम्बन्धेन ।
 नयेन अभिशयेन । आराधित सम्भासित । श्रेयः पुण्यम्, सन् शोभनम् ।
 य. यक्ष । द्वितीयार्थे व्याख्यायमाने च शब्दोऽतिशेकः सोऽत्र सम्बन्धनीयः ।
 हे अज सर्वज । गजितः शोभितः । मन मयन । उत्तरार्थे क्रिया तिष्ठति
 तथा सम्बन्धः कर्तव्यः ॥ ३७ ॥

शं स नायक निष्ठायाश्चेष्टायायत्र देहि नः ।
 न येनाशं सितं श्रेयः सद्यः मन्नजराजितः ॥ ३८ ॥

शोभनेति—श सुखम् । स पूर्वोक्तः । नायकः नेता प्रमुखो ह्यत्र
 सम्बोधन नायक । निष्ठाया, मोक्षावाप्तौ । च अय चशब्दः पूर्वार्थे
 दृश्यः । इष्टाया, प्रियाया । अत्रास्मिन् । देहि दीयताम् । नः अम्म-
 म्यम् । न । येन । अज दुःखम् । सितं वस्त्रम् । श्रेयः अन्नगौरवः सन् ।
 सद्यः तत्क्षणमादेव । सत्रा निनष्टा जग वृद्धित्व यस्यासौ सत्रजरः तस्य
 सम्बोधनं हे सद्यजर । अन्नैरजित अजितः सन् । यन्तुर्नदैः
 सर्वत्र सम्बन्धीयः । समुद्रायायै—यस्मिन् सर्वशविशेषे प्राणिभिः स्तुति-
 मात्राद्वा पुण्यस्वभावाद्वा पुण्य भावित मत प्रसगायै भवति यक्ष राजितः ।
 पुण्यदन्त इति उत्तरश्लोकं तिष्ठति सोऽत्र सम्बन्धनीयः । स त्व श्रेयः
 सन् हे पुण्यदन्त अज अम्मभ्य ज देहि, येन मुनेन दुःख नित वदं न
 भवति तन्मुण्य देहीपुण्य भवति ॥ ३८ ॥

हे भगवन् पुण्यदन्त । ममारी प्राणी आपका स्मरण करते
 हैं स्तोत्र पढ़ते हैं आपको नमस्कार करते हैं, इन छोटी छोटी
 क्रियाओंमें उन्हें जो पुण्य मिलता है यदि अनुमानसे भी उसकी

संभावन की जाय तौ भी वह अत्यन्त प्रशंसनीय ठहरता है ।
हे मवङ्ग ! आप अत्यन्त शोभायमान हैं भजेय हैं, जरारहित
हैं, सदा बल्याणरूप हैं मयके इष्टस्वरूप मोक्षके स्वामी हैं । हे प्रभो !
आप उपर्युक्त अनेक गुणविशिष्ट हो, मुझे भी वह मुख दीजिये
जिससे फिर कभी दुःख न हो ॥ ३७ ॥ ३८ ॥

मुत्र ।

शोकक्षयकृद्व्याधे पुष्पदन्त स्ववत्पते ।

लोकत्रयमिदं बोधे गोपदं तव वर्त्तते ॥३९॥

शोकैति—शोकक्षयकृत् शोकस्य क्षयः शोकक्षयः त करोतीति
शोकक्षयकृत् । अव्याधे न विद्यते व्याधिर्यस्याभावव्याधिः तस्य सम्बो-
धन हे अव्याधे । पुष्पदन्त नवमतीर्थकर । स्वपत्ने आत्मवतां पते ।
लोकानां त्रयम् । इदं प्रत्यक्षपचनम् । बोधे केवलज्ञानं । गोपद गोप्यदन् अत्र
मुपो नुम् भवति । तपते । वर्त्तते प्रवर्त्तते । ज्ञानस्य माहात्म्यं प्रदर्शितम् ।
गुणव्याकर्णनं हि स्वव । त्रिमुक्त भवान् हे पुष्पदन्त परमेश्वर तव बोधे
लोकत्रय गोप्यदं वर्त्तते ततो भवानेव परमात्मा ॥ ३९ ॥

हे भगवन् पुष्पदन्त ! आप शोकमत्तापदि सम्पूर्ण दोषों
को नाश करनेवाले हैं । आधिष्ठ्याधिगहित हैं । हे प्रभो !
आपके केवलज्ञानमें ये सम्पूर्ण तीनो लोक गोपदके समान
ज्ञान पड़ते हैं । भावार्थ—जैसे गोपद (कौषिक या पृथगे
चिन्दिह्य हुआ गायका म्बर) छंटा और प्रत्यक्ष प्रतिभासित
होता है उसी प्रकार आपके ज्ञानमें भी ये तीनो लोक अत्यन्त-

छोटे और प्रत्यक्ष प्रतिभासित होते हैं । हे भगवन् आपका ज्ञान बहुत बड़ा है इसलिये आप ही परमात्मा हो सकते हो ॥ ३९ ॥

मुरजः ।

लोकस्य धीर ते वाढं रुचयेपि जुपे मतम् ।
नो कस्मै धीमते लीडं रोचतेपि द्विपेमृतम् ॥४०॥

लोकेति—लोकस्य भव्यजीवाना । हे धीर गम्भीर । ते तव । वाढं अत्यर्थम् । रुचये दीप्तये । अपि भिन्नक्रमे । जुपे च प्रीतये । तादर्थ्ये अर्थियम् । मत प्रवचनम् । नो प्रतिषेधवचनम् । कस्मैचित् जीवाय । धीमंतं च बुद्धिमते । लीडं आस्वादितम् । रोचते हविं करोति । अपि समुच्येऽर्थे । द्विपे विद्विपे । अमृत पौड्यभागैः । एतदुक्तं भवति—हे पुष्पदन्त धीर ते मत लीडं लोकस्य रुचये जुपेपि वाढ रोचते । ननु धीमंतं रोचनाम् । यावता हि या द्वेष्टि तस्य कथं रोचते द्विपेपि अमृतं लीडं धीमंतं च । न कस्मै रोचनं किन्तु रोचत एव ॥ ४० ॥

हे अतिशय गम्भीर ! पुष्पदन्त भगवन् ! जो भव्यजीव आपके इस पवित्र आगमका आस्वादन करते हैं उन्हें यह आपका आगम बहुत रोचक प्रिय और सुन्दर जान पड़ता है । चाहे कोई बुद्धिमान हा चाहे आपका विद्वेषी हो, आपका आगम सबका रोचक है । कदाचित् कोई यह कहे कि आपका आगम बुद्धिमानोंको रोचक हो तो हो परन्तु जो आपसे द्वेषकरनेवाले हैं

आगम जन्म च न, यतः ततो भवानेव नेनेति सम्यग्धः । अविवेको
नास्तीति वचनेन सास्त्वचौगतयोगानां निराकरणं कृतम् । अन्यैरिदो-
पैरन्ये निराकृताः ॥ ४४ ॥

हे धेयांसनाथ सर्वज्ञ ! आपमें कभी अविवेक नहीं था ।
शरीरमें कोई अलंकार भी नहीं था । तथा आपत्ति, चित्तकी
पीड़ा, शरीरका विन्याम, माया, पाप, क्रोध, अपराध, जन्म
मरण आदि कभी नहीं थे । हे प्रभो ! इसकारण ही आप सबके
स्वामी हो

इस श्लोकमें श्रीधेयांसनाथभगवानके जी विशेषण दिये हैं
उन सबसे अन्यमर्त्याका निराकरण होता है । यथा-मांश्य
सौद्र नैयायिक लोग ईश्वरको ज्ञानस्वरूप नहीं मानते, किन्तु
ज्ञानका अधिकरण मानते हैं । इसका निराकरण " आप कभी
अविवेकी नहीं थे " इस विशेषणसे होता है । इसीप्रकार अन्य
विशेषणोंसे भी और और मर्त्याका निराकरण समझ लेना
चाहिये ॥ ४४ ॥

मुरजः ।

आलोक्य चारु लावण्यं पदाह्लातुमिवोर्जितम् ।
त्रिलोकी चाखिला पुण्यं मुदा दातुं ध्रुवोदितम् । ४५ ।

आलोक्येति—आलोक्य दृष्ट्वा । चारु शोभनम् । लावण्यं
सौम्यं सौभाग्यम् । पदात् पदात् । अतु परितुम् । इव अल्पे ।
अर्जितं प्राप्तम् । त्रिलोका लोकाणां समस्तान् विजित्वा । च अथपि ।

अथानुक्तं तत्रैव—दे त्रीर्गोत्रे तन्नामन् त्वनि भेदति त्रिणिम् इत्यादि
 अत्रानुक्तं तत्रैव त्रिणिम् इत्यादि भेदति त्रिणिम् इत्यादि त्रिणिम् इत्यादि
 इत्यादि । तत्रैव त्रिणिम् इत्यादि भेदति त्रिणिम् इत्यादि त्रिणिम् इत्यादि
 इत्यादि त्रिणिम् इत्यादि भेदति त्रिणिम् इत्यादि त्रिणिम् इत्यादि ॥ ४३ ॥

शान्तिप्रकरणं शान्तिप्रकरणं शान्तिप्रकरणं परं शान्तिप्रकरणं
 शान्तिप्रकरणं शान्तिप्रकरणं ! शान्तिप्रकरणं शान्तिप्रकरणं । मनः शान्तिप्रकरणं
 शान्तिप्रकरणं शान्तिप्रकरणं कौ ह्ये प्राणधो पूषा समारके सम्पूर्णं कटेभोहो
 दूरं शान्तिप्रकरणं है । तथा पूष्यहो रक्षा करेभोहो और
 शान्तिप्रकरणं देनेभोहो है । इत्येत्येह प्रभो ! समारके नापद्य
 शान्तिप्रकरणं है । शान्तिप्रकरणं नही ॥ ४३ ॥

अहंभुवः ।

अविद्येको न वा जातु विभूषापन्मनोरुजा ।

येषां मायाज वैनो वा कोपयागश्च जन्म न ४४

अविद्येकेति—त्वयि भवति इत्यनुवर्तते । आर्यैकः अनाद्यो-
 जनन । न प्रतिबंधजनन । वा समुद्यते । जातु कदाचित् । विभूषा
 शरीरालङ्कारः । आपत् विन्त् महासंश्लेषः । मनोरुजा चित्तपीडा ।
 या शरीरविन्वासः । माया वचना । हे अत्र सर्वत्र । वा समुद्यते ।
 नो वा पाप वा । कोपः क्रोधः हिमापणियामः । आगश्च अपराधश्च ।
 जन्म उत्पत्ति । न प्रत्येकमभिमन्वन्धीयः । किमुक्तं भवति—दे
 त्वयि अस्मिन् त्वयि अविद्येको न कदाचिदमृत, विभूषा वा न, आगश्च न,
 नोरुजा वा न, यथा वा न, माया वा न, हे अत्र एनो वा न, कोपः

सुरम् ।

चावस्यैव क्रमेजस्य तुंगः सायो नमन्नभात् ।

सर्वतो वक्त्रमेकास्यमंगं छायेनमप्यभात् ॥४९॥

भावोक्त—चाव सोमनम् । अस्मै चामे पादे । अजस्य चरेत्स्य ।
 तुंगः सदान् । शायः शयनम् । नमन् स्तुतिं कुर्वन् । अभात् सोमते स्म ।
 विरुद्धमन् । नमन् गन् कथं तुंगः । अस्य पुनरजस्य नमन्नपि तुंगः ।
 धानः एषकारः अस्मै च । सर्वतोः समन्ततः । वक्त्रं मुखम् । एकमास्य
 यन्मास्यं तदेवास्य एकमुखात् । अङ्गं शरीरम् । छायेना ऊन छायेन
 छायाच्छादितम् । अजायते शक्तिं मयाति । छायेनमपि अभात् सोमतेस्म ।
 विरुद्धमन्—एकास्यमंगमते सर्वतो वक्त्रे वक्त्रेणास्य कथं सर्वतो वक्त्रं,
 अथ सर्वतो वक्त्रं कथंमङ्गमम् । एतदपि विरुद्धम्—यदि छायेन कथं-
 मभात्, अजायते कथं छायेनम् । अन्यत्र विरुद्धं अस्य पुनः सर्वदस्य न
 विरुद्धम् । घटत एव सर्वं कथं विरुद्धाल्लङ्घनिरियम् । किमुक्तं मयाति-
 अनेन व्याजनेन माहात्म्यं प्रदर्शयति स्तननं कृतं भवति ॥४९॥

हे भगवन् । हे सर्वज्ञ । आपके चरणकमलोंको जो
 नमस्कार करता है वह अनिश्चय पुण्यवान् उच्च और सुशोभित
 होजाता है, यद्यपि यह बान परस्पर विरुद्ध है जो नमस्कार करता है
 वह उच्च नहीं हो सकता और जो उच्च है वह नर्झामूत नहीं हो सकता
 परन्तु आपमें दोनों ही बाने मयाहित होवाँ हैं जो आपके चरण
 कमलोंमें नर्झामूत होता है वह अवश्य ही उच्चपदवीको प्राप्त
 होगा है । हे प्रभो । यद्यपि आपके शरीरमें एक ही मुख है
 तथापि वह चारों ओरसे दिखता है । यद्यपि आपका शरीर

वाला हूँ । हे प्रभो ! आपको प्रणाममात्र करनेसे तत्क्षणमे ही कल्याण होता है इसलिये मैं भी अत्यन्त हर्षित होकर आपकी शरण लेता हूँ ॥ ५१ ॥

अक्षद्वयविरहितसमुद्रयमकः ।

नेतानतनुतेनेनोनितान्तं नाततो नुतात् ।

नेता न तनुते नेनो नितान्तं ना ततो नुतात् ॥ ५२ ॥

नेतेति—यादृग्भूत पूर्वाद्धं परचाद्धंमपि तादृग्भूतमेव । तद्वाक्यकारयोरेवास्तित्व नान्येयम् । अतः एवमूनः ।

न प्रतिषेधः । इतान् प्राप्तान् । अतनुते अशरीरित्वे कृतं तस्य (१) विकल्पेन आद्यागमः । न विद्यते एनः पापं यस्यासौ 'अनेनाः तस्य सम्बोधन हे अनेनः । अनितान्तं त्रेशरहितं यथा भवति । न अततः न तदा मच्छताः पूर्वोपि न शब्दः अप्रैवाभिसम्बन्धनीयः तेन किमुक्त भवति—न न अततः अतत एव । द्वौ प्रतिषेधौ प्रकृतमर्थे गमयतः । नुतात् प्रणुतात् । नेता नायकः । न तनुते महान् त पचते, न भवापि पूर्ववत् सम्बन्धः । न न तनुते किन्तु तनुत एव । इतः स्वामी सन् । नितान्तं अत्यर्थं । ना पुरुषः । ततः तस्मात् । नुतात् नुयात् । तान्-दन्त क्रियानन्दम् । किमुक्त भवति—इतान् प्राप्तान् न न अततः सद्य-रिण- अतनुते अशरीरित्वे सिद्धये तनुते विस्तारयति नायकः स्वामी वः प्रणामादेतोः । अतः त ना नुतात् ॥ ५२ ॥

हे प्रभो ! विमलनाथ ! आप पापरहित हैं, आपको जो नमस्कार करता है वह सबका स्वामी और नायक हो जाता है । हे प्रभो इस पंचपरावर्तनरूप संसारमें निरंतर परिश्रम

विमलनाथ ।

गले जो जीव आपकी शरण लेने हैं वे बिना किसी डंठल
मदत्वपर्यायको अवश्य प्राप्त होते हैं । इसलिये भो
यज्ञन । ऐसे इन विमलनाथ स्वामीको तुम भी नम-
स्कार करो ॥ ५२ ॥

ब्रह्मसूत्र ।

नयमानक्षमामान न मामार्यार्त्तिनाशन ।

नशनादरय नो देन नये नेरोरिमाय न ॥५३॥

नयमेति—नयमानक्षम पुन्यमानक्षम नयमाना क्षमा यस्याभौ नय-
मानाम तस्य सम्बोधन हे नयमानक्षम । न विश्वे मान उद्धतिः पर-
मा अम्मदः इवन्तस्य रूपम् । आर्याणां साधूनां अर्त्तिः पीडा ता नाशयती
नयमान विनाशात् आतिजगत्करणस्य इत्यर्थः । अरय उन्धारय । अमु
रूपेण इत्यस्य धोः लोडन्तस्य रूपम् । नो प्रतिपेथ । येन कारणेन नये
पूजामह लभे संमाननेय विधि । न नो प्रतिपेथयत्वेन अत्र सम्बन्धनाये ।
न नो नये किन्तु नये एव । ही प्रतिपेथी प्रकृतमर्थे गमयतः । न प्रति-
पेथ । हे उरो महन् । अरिमाय अर्धिरसक । अदीन् अन्तःसाधून् मि-
नति हन्तीति अरिमाय तल हे अरिमाय । पूर्वोक्तोपि न अत्र सम्बन्ध
नीय । हे न न अरिमाय । किमुक्त मयति हे नयमानक्षम अमान
आर्यार्त्तिनाशन न न अरिमाय मा विनाशान् अरय अपनय । येन न नो
नये अहं । यन पूजामह लभे इत्यर्थः ॥ ५३ ॥
हे भगवन् विमलनाथ । आपकी क्षमा सर्वपुन्य है । साप
भटकाररहित है । सज्जनोंके दुसोंको दूर करनेवाले हैं ।

क्रोधादि अंतरंग शत्रुभोको नाश करनेवाले हैं, पूज्य हैं । हे प्रभो ! जन्मजरामरणसे मेरी रक्षा कांक्षिये तिमसे कि मैं भी उत्तम पूज्यस्यानको प्राप्त हो जाऊं ॥ ५३ ॥

इति विमलनाथस्तुतिः ।

गृहस्वेष्टादवकसोऽः ।

वर्णभार्यातिनन्द्याव वन्द्यानन्त सदाख ।

वरदातिनताप्याव वर्यातान्तसभार्णव ॥ ५४ ॥

वर्णोति—अन्वन् इष्टान्दः शोभनेषु पादेषु गुण्यते यतः । वनेन शरीरप्रमथा भाति शोभते इति वर्णमः शरीरकान्तुत्कट इत्यर्थः तस्य सम्बोधनं हे वर्णम । आप्यं पूज्यं अनिनन्व मुष्टुषमृद् । अत्र रस्य । मोहन्त्वस्य रूपं क्लियामदम् । वन्द्यं देवासुरैरुभेयन्द्य । हे अनन्त चतुर्दशतीर्थंकर । सन् शोभनः आख- वाणी सर्वभार्यात्मिका वस्यासौ सदाख- तस्य सम्बोधनं हे सदाख । वरद इष्टद कामदायक । अति शोभन नता- प्रणता अनिनता- अतिनताश्च ते भार्याश्च अतिनताप्याः तान् अवति रक्षतीति अनिनताप्याव तस्य सम्बोधनं हे अतिनताप्याव । सर्वं प्रधान । सभा एष अर्णव समृद्ध सभार्णवः अतान्तः आस्विमिषः अशुभिनः सभार्णवः समवन्तुतिमृद् वस्यासौ अतान्तसभार्णवः तस्य सम्बोधनं हे अतान्तसभार्णव । किमुक्तं वरति हे अनन्त वर्णमादि विद्येणा विशिष्टं अत्र पालय मन्त्रिणं नम्यन्व । अन्याश्च पालय ॥५४॥

हे पूज्य ! अनन्तनाथ ! वापके शरीरकी शोभा अति-
शय मु- ३.५ भी गल्लोचन है । सर्वभार्या-

वस्तुतः आपही बानी भी भति प्रतीकनीय है । आरका नाम
 वसुधावसु बसुड भी शोभारहित है । जो वसुधन आपही
 वसुधावसु कहते हैं आप वनही अन्तर रक्षक कहते हैं । हे भक्तो
 आप इन्द्रादिक देवोंमें भी पूज्य हैं, वामनायक हैं, भंगु हैं
 वासुदेव हैं देव आप मेरी रक्षा कीजिये ॥ ५४ ॥

पूर्वार्द्धविपुर्वावात्पुनरपारम्भश्चामवधीकः ।

नुनानृतोन्नतानन्त नृतानीतिनुताननः ।

नतोन्नोन्नितान्तं तेनेतानान्ते निनीति ना ॥ ५५ ॥

सुप्तेति—द्वितीयादृतीयात्पुनरपारम्भोऽनुत्पद्यते नकारतकारदोषोऽपि
 नन्देति वतः ।

नुन्ने शिमे अन्ते अन्तं येनापौ नुन्नानृतः तस्य तन्मोक्षण हे
 नुन्नानृत अनेकान्तवादिन् । उन्नत मत् । अनन्तप्रमत्तैर्गुणैर्वदि
 गद्गान्तर उन्नतश्च न मयति वरुपान्तर भविष्यति । अनन्त अपरिमाण
 भद्रपक्ष्य नाम वा । नृताः स्तुताः अनीतय । सिद्धा यैस्ते नृतानीतयः
 सैरेत स्तुत पूर्वार्द्धे अनन्त शुभ यत्वं शोतुः अमो नृतानीतिनुताननः
 स्तुतिरुत्था पुण्यः । मतः प्रगतः अनृत वारिषत्ः सम्पूर्णः । अतिशय
 क्रेयार्द्धित, क्रेयार्द्धित यथा मयति क्रियाविशेषमेतत् । ते र्था नुम्भं
 वा । नेश नायकः इन्द्रादि । अनन्ते अनन्तनिमित्तम् । मोक्षनिमित्त-
 मित्त्वर्थः । निनीति वनीति । ना पुण्य चक्रपदादिः । विमुक्त मयति ।
 हे अनन्त नुन्नानृत उन्नत नेता निनीति नेता नायकोति वन् । विरुद्ध-
 मेतत् । यदि नायक चक्षुमयस्य प्रशाम करोति अथ प्रशाम करोति क्व
 नायकः । एता पुनः नीतिनायकोति मोक्षनिमित्तं तदारत्तमेव नायकः ॥५५॥

हे देव अनन्तनाथ ! आप क्षमस्त असत्यरूप एक

एतदुक्तं भवति— दे धर्मं अवाप्य दमेनद्धं मत्त धर्मस्य मोघन अनागः
धर्मजनस्य स्व मे अउ वापस्व ॥ ५६ ॥

दे धर्मनाथ भगवन् ! आप बाधा रहित हो, उत्तम क्षमा
के होनेसे वृद्ध गिने जाते हो, सयके पूज्य हो, उत्तमक्षमादिक
दमप्रकारके धर्मको धारण करनेवाले हो, निर्दोष हो, मोक्ष
रूप अविशय उत्तम गुरुको देनेवाले और दिव्यस्वरूप
वर्णाके स्वामी हो । दे प्रभो मेरा दुःख दूर कर दोजिये ॥५६॥

गतप्रत्यागतैस्त्रलोकैः ।

नतपाल महाराज गीत्यानुत्त ममादार ।

रथ मामतनुत्यागी जराहा मलपातन ॥ ५७ ॥

नैतीति—अमरोठे राज्याश्राणि विरसितं पांटीयं राज्ञेव । नतान्
प्रपतान् पालयति रघतीति नतपालः । तस्य सम्बोधनं दे नतपाल । महा-
न्ते राजानो यस्य स महाराजः । 'ट' सौन्त्ये 'तस्य सम्बोधनं महाराज ।
अमरा नतपालो महाराजो यस्यसौ नतपालमहाराजः । तस्य सम्बोधनं
नतपालमहाराजः । मम गीत्यानुत्तं अस्मास्त्वमेव न पूजितं । अशरं अनस्य
र । रथं पालय । मा अस्मद् इत्यन्त्ये रूपम् । अतनुत्यागा अतस्य
दाता । जराहा पृच्छत्यर्हति । त्रयःश्राणैश्च जातिभ्रमस्तत्पदाजं दस्यवः ।
यस्य पापं अज्ञानं पातयति नाशयतीति मलपातनं । कर्त्तुं वृत्त्वं बहुलवच-
नान् । तस्य सम्बोधनं दे मलपातन । एतदुक्तं भवति—दे धर्मं नतपाल
महाराज गीत्यानुत्तं मम अशरं जराहा मलपातनं रथं मा अतनुत्यागी
यनस्त्वम् ॥ ५७ ॥

भी देखनेमें नहीं आई इमतिमें आदर्शजनक है । अथवा
 अपने भंगारी प्राणी आपके धरणकमलोंके सन्निकट भाहर
 आपके धरणकमलोंके प्रभाकर तीर्थमें स्नान करते हैं परन्तु
 त्यों देखाद्वारा आप ही स्नान कराये गये । यह भी वही
 गल्प है । अथवा आप ऐसे महा पुण्य, भला जलमें कैसे
 नान कर सकते हैं परन्तु देखते जलसे ही आपका स्नान
 प्राया यह भी वही आदर्श है ॥ ६३ ॥

अथशरणाद्वैतः ।

तिरीटपटनिष्कृतं हारीन्द्रोपविनिर्मितम् ।

पद् स्नातः स्म गोक्षीरं तदेदित भगोभिरम् ॥ ६४ ॥

तिरीटपट—तिरीटाणि मुकुटानि तान्देवपदा. कुम्भा. तिरीटपटाः
 निष्कृतं निर्मितं तिरीटपटनिष्कृतम् । देवेन्द्रचक्रधरदिमुकुट
 तनिर्गतम् । हारि लोभनम् । हरीन्द्रोपविनिर्मितं देवेन्द्रमिति विर
 चयम् । हरीन्द्रोपविनिर्मितं हरीन्द्रोप तत्र विनिर्मितं हृत् हरीन्द्रोपविनिर्मितम् ।
 देवदौ । स्नातःस्व स्नातवन्तौ । गोक्षीरं दशमपद । अथवा पद
 विनिर्मित स्नातः स्म स्नातवन्तौ गोक्षीरम् । तदा स्नानानन्तरं मुकुटै
 त्प्रामकाटे । ईदितं पुत्रिन । भगो भगवन् । विर अन्वयः स्थापयति ।
 मुकुट भवति—हे भगवन् हा इत स्नानकाले त्वं पद गोक्षीरं स्नात स्म ।
 त्वं तिरीटपटनिष्कृतं हारीन्द्रोपविनिर्मितम् ॥ ६४ ॥

हे भगवन् हे पुत्र्य । जब आपका अभिषेक हो चुका
 तब सब लोगोंने आपके धरणकमलोंको प्रणाम किया उस
 समय हरी चक्रवर्ती आदि उन्नत पुत्रोंके मुकुटरूपी पटसे

यत् सत्वदत्तं किङ्करीति तद् भिक्षया वा, इ यथा भाग्ये
 परमकर्मकोणे दधीं तदस्य ज्ञानं किंवा । अर्थतु ज्ञान
 पदमप्येतेषां सम्यक् किंवा ताया हे परमं भाग्यं परमकर्मको
 णे ज्ञानं भाग्यकं ज्ञानं इत्यत्र तदस्य परमं भाग्यं तद् भा
 ग्यविषयं तदस्य । एतद् ब्रह्म भाग्यवत् । ५७ ।

५७

कुत एतो नृ मन एषो भोग्येपि च संमनः ।

उत क्रीनोत्य मङ्गला मुखात्तु ममनः ॥ ५८ ॥

कृत्वात् कः कर्मात् । एतः कः । ५७ । मन
 कृत्वात् । एतः कः । ५७ । मनः । ५७ । मनः । ५७ । मनः ।
 ५७ । मनः । ५७ । मनः । ५७ । मनः । ५७ । मनः ।
 ५७ । मनः । ५७ । मनः । ५७ । मनः । ५७ । मनः ।
 ५७ । मनः । ५७ । मनः । ५७ । मनः । ५७ । मनः ।
 ५७ । मनः । ५७ । मनः । ५७ । मनः । ५७ । मनः ।

इ एसा । एतः क्रीनोत्य मङ्गला मुखात्तु ममनः ॥ ५८ ॥
 परवतका एसा सुन्दर रूप कहीस भावा । इया भावन उहा
 ज्ञान किंवा इमोस उमका सुन्दर रूप हा भावा । अथवा
 प्रचुर इव्य देकर एसा सुन्दर रूप खरादा भावा । अथवा
 किमा सुन्दर बन्तुका रूप आकर इमस । मन्दा भावा ।
 परन्तु हे भागवन् । अब हम निश्चय करवें कि भस्मका
 यह सुन्दररूप और कहीस नहीं भावा करके भावका भावा
 भावसे हो गया है ॥ ५८ ॥

अनन्ताचार्यमुनि ।

इति येन धूनोनीनः न दिव्यो न पुतो जनः ।
त्ययाम्बुतो यतो मेरुः श्रिया रुद्रो मतो गुरुः ॥६६॥

इति—इति इत्ये । येन जनेन । धूनो विष्णु । अति भवति ।
इतः स्वामी इति कृत्वा । न. धूनोतः प्रतिपदकः । दिव्य. पुण्य
वान् कृत्वापि इत्यर्थः । न पुतः न कस्मान् । जनः भव्यशक्तिः ।
स्वया भव्यशक्ति । आरुद्रः अर्धद्वयः । यतो यस्मान् । मेरुः गिरिगजः
श्रिया स्वामी । रुद्रः प्राण्यतः भीमान् जगतः । मतो ज्ञानः । गुरुः
महान् । एष स्वयन्व्यः कर्णव्यः—हे भव्यशक्ति इव येन जनेन इति धूनो
भवति इति इति कृत्वा न जनः पुतो न दिव्यः विन्तु दिव्य एव ।
यतो मेरुर्वापि स्वयाम्बुतः सन् श्रिया रुद्रः मतो गुरुश्च मतो ॥६६॥

हे भगवन् ! जो भव्यशक्ति आपकी स्वामी मानकर अपने
हृदयमें धारण करता है वह भव्य ही पुण्यवान् हो जाता
है । क्योंकि सुमेरुपर्वत केवल आपके चरणकमलोंके स्पर्श
करनेमात्रमें ही भीमान् और महान् होगया ॥ ६६ ॥

इति धर्मनाथश्रुति ।

—००००००—

गुरुः ।

श्वक्रपाणेर्दिशामृदा भवता गुणमन्दरम् ।
वेः क्रमेणोदृशा रुद्राः स्तुवन्तो गुरुमक्षरम् ॥६७॥

श्वक्रेति—श्वक्रपाण चक्रवर्तिनः पूर्वगण्यपावह्याश्रितोपलमेतन् ।
दिशामृदा दिग्मृदा भौरहानदिश । भवत. महारक्षस्य । गुणम

इन् । जिवा विधिः । श्रीमद्भिदीशितः लाम्मीमृजानोपपरः । विदा
 मीशितः विदीशितः संसाभानो विदीशितश्च श्रीमद्भिदीशितः । कि-
 मुन भक्ति-दे शान्तिभद्राव त्वं त्वं शिवा गार्ग्य दीशितः तन्
 विनेकीमन्वराः संभरवि अरुन्वत जिवा श्रीमद्भिदीशितः तन् ॥६८॥

हे प्रभो ! ज्ञानिनाथ ! आप सम्पूर्ण पारमह भीर तमस्त
 पूर्णवर्षो होकर हीन होगये तथापि आपका शासन
 (भागा वा मन) हीनों हीनों प्रपलित है । हे भगवन् !
 आपने कृष्ण भी होकर हीर भद्रान्ति अर्थात् बलेश देनेके
 साधनभूत गोहर्नाय आदि कर्मोंको भी जैसा किया तथापि
 आप सर्वोपान् भीर ज्ञानियोंके ईश्वर ही गिने जाते हो यह
 क्या आश्चर्य है ॥ ६८ ॥

मुरखः ।

केवलान्नसमादलेपयत्नाद्य महिमाधरम् ।

तव चांगं क्षमाभूपलीलाधाम क्षमाधरम् ॥ ६९ ॥

केवलेति—केवलः केवलशक्तम् । अन्न शरीरम् । केवलमेव अन्नं
 केवलान्नं केवलान्नेन समादलेप सम्बन्धः आलिङ्गनं केवलान्नसमादलेप-
 तस्य तेन तदेव वा बल कार्प्यं केवलान्नसमादलेपरत्न तेन आत्मः
 परिपूर्णः केवलान्नसमादलेपवलाद्य तस्य सम्बोधनं हे केवलान्नसमादलेप
 वलाद्य । अथवा केवलान्नसमादलेपवलाद्या महिमा केवलान्नसमादलेप
 लाद्यमहिमा ता धरतीति अगरीव विधेयम् । महिमा माहात्म्यं महिमां
 धरतीति महिमाधर माहात्म्याधरूपजम् । तव ते । च अवधारणे
 दुष्प्रयः । अन्न शरीरम् । क्षमेव भूया वरर तन् क्षमाभूयम् । लीलानां
 कर्मनीधाना धाम अवधारण लीलाधाम । क्षमाभूय च तन् लीलाधाम

है परन्तु उतने ही स्थानमें भवनवासी, छ्यंतर, ज्योतिष्क, बन्धुवर्मा मनुष्य, निर्यस आदि खानोंछोकोंके जीव स्वच्छंदता पूर्वक बैठ सकते हैं । और जो जीव आपके समीप आकर आपका आश्रय लेते हैं वे अवश्य ही आपकी ऐसी बत्कृष्ट लक्ष्मीमें मुग्धोन्मित होते हैं । अर्थात् यह आपका अपरिमित माहात्म्य है कि आपके साक्षेपार योजनके ही समवसरणमें खानों छोकोंके जीव आश्रय पा लेते हैं । और जो जीव आपके समवसरणका आश्रय लेते हैं वे अवश्य ही आपके सटज पृथ हो जाते हैं ॥ ७० ॥

सुत्र ।

परान् पातुस्तवाधीशो बुधदेव भियोपिताः ।

दूराद्दातुमिवानीशो निधयोवज्ञयोज्झिताः ॥७१॥

परेति—परान् पानु अन्यान् रक्षकस्य । तव वै । अधीशः स्वामिनः । बुधाना पण्डिताना देव परमात्मा बुधदेव तस्य सम्बोधन हे बुधदेव तवपरमात्मन । भियो भयंते । उपिता श्रियता ' इयं निद्रास इत्यस्य भा कान्तस्य कृतजिन्वस्य रूपम् ' । दूरान् दूराद् दानुमिव त्वकर्मिणः । अनं अक्षयया निधयः । अधीशानि । अवज्ञयोज्झिता अनादरण रूपम् । अस्य एव मन्त्रस्य वक्तव्य — हे देवदेव परान् जनु तवाधीश तया निधयः । अवज्ञया उन्मिता भियो देवेण उन्मिता तया दानुमिव अनं ॥ ७१ ॥

हे भगवन् ' आप पण्डितोंके भी देव अधीश परमात्मा है भय्य जीशोक रक्षक और सयके स्वामी है । हे प्रभो ' आपने नौ निधि और चौदह रत्न बड तिरस्कारस अधीश तुच्छ

समस्त कर्म छोड़ दिजे । और जो कौपारिक अंतर्गतानु सार
असमर्थ भे रे मानों आगको छोड़नेकेदिजे ही ह्य कर दू
जा मड़े हुये । अर्थात् कौपारिक अंतर्गत परिषद तो मरने मान
गये और निधिरान आदि कहिंंग परिषद भागों छोड़ दिजे ।
अतएव हे प्रभो ! निष्परिषद परमात्मा भाव ही हो ॥ ३१ ॥

समस्तपतिमकशब्दः ।

समस्तपतिभावम्ने समस्तपति तद्द्विषः ।

संगतोद्दीन भावेन संगतो हि न भास्यतः ॥३२॥

समस्तपति -- समस्तपतिः प्रथमादेः यद्वाक्यं तद्द्विषः इत्येति
पुनरुच्चारण । संगतोद्दीनमेति तृतीयादेः यद्वाक्यं तद्युक्त्यादेति पुनरु-
च्चारणम् वा नन तादात्म्यमक ।

समस्तानां निष्पत्तिपाणां स्वभावः स्यादिति समस्तपतिभावः
सिद्धपतिव्यम । ते तव । सम समान । तर्थात् सन्तापपति । तद्द्विषः
तस्य समस्तपतिभावस्य द्विषः शत्रुः तदाद्विषः तान तदाद्विषः वञ्चयन् ।
हे संगतोद्दीन परिषदभ्यन्त । न येन स्वरूपेन । समस्तः संश्लिष्टः ।
हि स्मृतम् । न प्र उच्ये । भास्यतः दिनकरस्य । समुदायस्वार्थः—
हे संगतोद्दीन समस्तपतिभावस्त समोऽपि तथापि तपति तद्द्विषः यस्मान्
ततः भास्यतो भावेन न संगता हि स्मृतम् ॥ ३२ ॥

हे भगवन् यद्यपि आप भी समस्त पति अर्थात् संपूर्ण
जगत्के स्वामी हैं और सूर्य भी समस्तपति अर्थात् संसारको
प्रकाश करनेवाला स्वामी है । अथवा सूर्य समस्तपति अर्थात्
संसारको समानरीतिसे सतम करता है । किन्तु हे भगवन् !
वह आपकी समानता कदापि नहीं कर सकता । क्योंकि आपने

पृथिवी पर विपरीते हैं इतना ही नहीं किन्तु इस संगतमें जो जो परमात् विरुद्ध पदार्थ हैं वे सब केवल भावके ही माहात्म्य में इच्छे होकर विपरीते हैं और इनमेंमें किन्ते ही जीव भक्तिमहिमा आदि विपरीत कश्चियोंमें विभूति अर्थात् वेच इन्द्र आदि हो जाते हैं । हे देव ! यह केवल भावका ही माहात्म्य है अन्य किसीका ऐसा माहात्म्य नहीं है। सद्गता ॥ ७३ ॥

सुरतः ।

तावदास्य त्वमारूढो भूरिभूतिपरंपरः ।

केवलं स्वयमारूढो हरिर्भाति निरम्बरः ॥ ७४ ॥

तावदिति—तावत् तद्. एवं तस्य कृतान्वस्य रूपम् । अत्यतिष्ठ । भास उपदेशने इत्यस्य धोलोडनस्य प्रयोगः । तावदान्वेति किमुक्तं भवति तिष्ठ तावत् । त्व युष्मदो रूपम् । आरूढः प्रख्यातः । भूरिभूतिपरंपर. भूरिभूति ता भूतयश्च भूरिभूतय तासा परमया यत्कासौ भूरिभूतिपरंपर चट्टिभूतिनिवास इत्यर्थः । कवल किन्तु इत्यर्थः । स्वयमारूढः स्वेनाभ्यासितः । हरिः सिंह । भाति शोभते । निरम्बरः वस्त्ररहितः । किमुक्तं भवति- हे महारज त्व तावदास्य भूरिभूतिपरंपरः निरम्बर इति कृत्वा यस्त्वारूढ रूपात् स किन्तु त्वमारूढः हरिरपि भाति त्व पुनः शोभसे किमत्र चिन्म ॥ ७४ ॥

हे प्रभो ! यद्यपि आप अतरंग बाहिरंग आदि अनेक विभूतियोंसे विभूषित हो तथापि निरम्बर अर्थात् वस्त्ररहित कहलाते हो । इसलिये आपको सुशोभित कहना अनुचित जान पड़ता है । किन्तु यह बात सर्वथा निश्चित है कि जिस सिंहासनपर आप विराजमान होते हो वह सिंहासन अतिशय सुशोभित हो

अगत्यातवनाचायः । भ्रमः क्लेशः उच्छिष्ट उच्छेदः विनाशः । मन्दिमा
 वाज्य मूर्खत्वम्, भ्रमश्च उच्छिष्ट मन्दिमा च भ्रमोच्छिष्टमन्दिमानः तान्
 अस्यति क्षिपतीति भ्रमोच्छिष्टमन्दिमाक्षी तस्मै भ्रमोच्छिष्टमन्दिमाक्षिने ।
 किमुक्तं भवति—अगत्यातवनाचायः यः सः त्वं हे शान्तिमहाराज
 अतस्तुभ्य नमोस्तु । किं विशिष्टाय तुभ्य रोगपातविनाशाय तमोनुन्म-
 हिमाक्षिने भ्रमोच्छिष्टमन्दिमाक्षिने ॥ ७७ ॥

हे प्रभो शान्तिनाथ ! आप आत्माका परामव करनेवाले
 कर्मसमूहको घात करनेवाले हैं, संसारकी नर नारकादि पर्यायों
 से रहित हैं, इस षट् द्रव्यात्मक पृथिवीलोक अर्थात् लोकाकाश
 अलोकाकाश और चतुर्गतियोंके कारणभूत शुभाशुभ कर्मोंको
 जाननेवाले अथवा प्रकाश करनेवाले हैं, तथा क्लेश, विनाश,
 मूर्खता आदि दुर्गुणोंको सर्वथा नाश करनेवाले हैं । हे देव !
 मेरु पर्वत जैसे मनोहर स्थानपर इन्द्रादिक देवोंने भी आपकी
 पूजा की है । अतएव हे प्रभो ! आपकेलिये मेरी वार २ नम-
 स्कार हो ॥ ७७ ॥

मुत्तः ।

प्रयत्येमान् स्तवान् वरिम प्रास्तश्रान्ताकृशार्त्तये ।
 नयप्रमाणवाप्रश्मिध्वस्तध्वान्ताय शान्तये ॥ ७८ ॥

प्रयत्येति—प्रयत्य प्रयस्य प्रकृत्य । इमान् एतान् । स्तवान्
 स्तुतीः । वरिम वरिमि । कृशा तन्वी न कृशा अकृशा महती । अर्त्तिः
 पीडा अकृशा चासौ अर्त्तिश्च अकृशार्त्तिः । भ्रान्ताः दुःखिताः ।
 भ्रान्ताना अकृशार्त्ति भ्रान्ताकृशार्त्ति । प्रास्ता ध्वस्ता भ्रान्ताकृशार्त्ति-
 येनासौ प्रास्तभ्रान्ताकृशार्त्ति तस्मै प्रास्तभ्रान्ताकृशार्त्तये । नयाध प्रमाणे

ध्वंसमानसमानस्त्रासमानसम् । आनत प्रणतम् । समुदायार्थः—हे शान्तिमहारक स्वममान भासमान अनन्य परमार्थत्वेन ख्यातोपलब्धं न मा समानन्याः किं विशिष्टं मा ध्वंसमानसमानस्त्रासमानस आनतं महद्भक्त्या प्रणतम् ॥ ७९ ॥

हे भगवन् ! शान्तिनाथ ! आप अपने ही ममान हैं । संसार में अन्य ऐसा कोई नहीं है जिमकी उपमा आपके लिये दे सकें । आप अतिशय शोभायमान हैं निष्पाप और प्रसिद्ध हैं । हे प्रभो मैं बड़ा भक्तिमे आपके चरणकमलोंमें नमस्कार कर रहा हूँ, मेरे चित्तका उद्वेग नष्ट नहीं हुआ है कितु मैं प्रायः नष्ट होनेके सन्मुख हूँ । इमालिये हे देव ! मुझे बर्द्धनशील अर्थात् आत्मोन्नति करनेमें समर्थ कीजिये ॥ ७९ ॥

मुरज ।

सिद्धस्त्वमिह संस्थानं लोकाग्रमगमः सताम् ।

प्रोद्धर्तुमिव सन्तानं शोकाब्धौ मग्नमंक्ष्यताम् ॥ ८० ॥

सिद्ध इति—सिद्धः निश्चितः कृतकृत्यः । त्व भवान् । इह अस्मिन् । संस्थानं समानस्थानं सिद्धयोग्यस्थानं सिद्धमित्यर्थः । लोकाग्रं त्रिलोकमस्तकम् । अगमः गतः गमेलंडन्तस्य रूपम् । सता पण्डितानां भव्यलोकानाम् । प्रोद्धर्तुमिव उत्तारितुमिव । सन्तानं सम्पत् । शोक एव शब्धिः समुद्रः शोकाब्धिः दुःखसमुद्र इत्यर्थः तस्मिन् शोकाब्धौ । मग्नाः प्रविष्टाः मक्ष्यन्तः प्रवेश्यन्तः मग्नाश्च मक्ष्यन्तश्च मग्नमंक्ष्यन्तः तेषां मग्नमंक्ष्यताम् प्राप्तशोकाणामित्यर्थः । समुदायार्थः—हे शान्तिनाथ यः इह सिद्धः त्वं संस्थानं लोकाग्रं अगमः

व्याधि र्यस्य स ऊनरुजः ऊनरुज इव आत्मानमाचरतीति ऊनरुजं
यते । ना पुरुषः । महोपु पृथिवीपु । हे अनिज निश्चयेन शरी
इति निजः न निजः अनिजः तस्य सम्बोधन हे अनिज । अयते
गच्छति । सिद्धये मोक्षाय गत्यर्थानाम् । दिवि स्वर्गे । जायते उत
यते । णमु प्रह्वल्ये शब्दे इत्यस्य धोः प्रयोगे विकल्पेनापु प्रभवति ।
वक्तव्येन सम्बुदायार्थः—हे अनिज ते तुम्य कुप्ये सुमृजाय नमः न
पुरुषः इह लोकेषु ऊनरुजायते अयते सिद्धये दिवि स्वर्गे जायते ॥ ८१ ॥

हे भगवन् ! कुंथुनाथ ! आप यास्तवमे जन्म मरण रहित
हैं, परम शुद्ध हैं । हे देव ! जो पुरुष आपके प्रति नम्रीभूत होता
है आपको नमस्कार करता है वह इस लोकमें सम्पूर्ण आधि
व्याधियोंसे रहित हो जाता है तथा परलोकमें सिद्धगतिको प्राप्त
होता है अथवा स्वर्गमें उत्पन्न होता है ॥ ८१ ॥

मुरजः ।

यो लोके त्वा नतः सोतिहीनोप्यतिगुरुर्यतः ।

वाल्लोपि त्वा श्रितं नौति को नो नीतिपुरुः कुतः ८२

यो लोके इति—य कश्चित् । लोके भूवने । त्वा युष्मदः इत्य-
न्तस्य रूपम् । नत प्रणत । ग तद् वास्तस्य रूपम् । अतिहीनोपि
अतिनिकृष्टोपि । अतिगुरुः महाप्रभु भवति इत्यध्याहार्यम् । पणः
परमात् । वाल्लोपि अज्ञान्यपि मूर्खोपि । त्वा कुमुभट्टारकं । नित भय
आभयनायम् । नौति स्नौति । को नो को न । नीतिपुरुः नीला
कुम्भ्या पुरुः महान् । कुतः कस्मात् । संबोधार्थः—हे कुमुभट्टारक त्वाभित
मिद् लोके योनिहीनोपि नत सोतिगुरुर्यतः ततः वाल्लोपि त्वा को न
नौति नीतिपुरुः पणः कुतो न नौति किन्तु नीत्येव ॥ ८२ ॥

वाले हैं । आप जरारहित हैं, अज्ञानरहित हैं । हे परमात्मन् ऐसे आपको मैं नमस्कार करता हूँ ॥ ८३ ॥

बहुक्रियापदद्वितीयपादमध्ययमकातालुव्यञ्जनावर्णस्वर
गूढद्वितीयपादमर्वतोभद्रः ।

पारावाररवारापारा क्षमाक्ष क्षमाक्षरा ।

वामानाममनामावारक्ष मर्द्धर्मक्षर ॥ ८४ ॥

परेति—बहुक्रियापदद्वितीयपादमध्ययमकातालुव्यञ्जनावर्णस्वरगूढ-
द्वितीयपादसर्वतोभद्रः । बहुक्रियापदानि—अम अव आरक्ष । द्वितीय
पादे क्षमाक्ष इति मध्ये मध्ये आवर्तितम् । सर्वाणि अतालुव्यञ्जनानि ।
अवर्णस्वराः सर्वेपि नान्यः स्वरः । द्वितीयपादे यान्यक्षराणि तान्य-
न्येषु त्रिषु पादेषु सन्ति यतः ततो गूढद्वितीयपादः सर्वैः प्रकारैः पाठः
समान इति सर्वतोभद्रः ।

पारावारस्य समुद्रस्य रवो ध्वनिः पारावारस्वः पारावारस्व
इत्यर्त्ति गच्छतीति पारावाररवारः तस्य सम्बोधन पारावाररवार
समुद्रध्वनिसदृशवाणीक । न विद्यते पार अवसानं यस्याः सा अपारा
अलब्धपर्यन्ता । क्षमा पृथिवी अश्नोति व्याप्नोतीति क्षमाक्षः शान्त्यात्
सर्वमेवः तस्य सम्बोधन हे क्षमाक्ष । क्षमा सदृष्णुता सामर्थ्यं वा ।
अक्षर अविनश्यता । वामाना पापानाम् । अमन स्तनक । अम
प्रीणय । अव शोभस्व । आरक्ष पालय । मा अस्मदः इवन्तस्य
रूपम् । हे ऋद्ध वृद्ध । ऋद्धं वृद्धम् । न धरतीत्यक्षरः तस्य सम्बोधन
हे अक्षर । समुद्रापार्यं—हे कुंभुनाथ, पारावाररवार, क्षमाक्ष, वामाना-
ममन, ऋद्ध, अक्षर, ते क्षमा अक्षरा अपारा यतः ततः मा ऋद्धं अम
भव आरक्ष । अतिभाक्तिकस्य वचनमेतत् ॥ ८४ ॥

हे कुंभुनाथ ! आपकी दिव्यध्वनि समुद्रगर्जनके समान
अविशय गंभीर है । आप सपूर्ण लोकाकाश तथा अलोका-
काशके जाननेवाले हो, पापोंके नाश करनेवाले हो, वृद्ध हो,
अयरहित हो । हे देव ! आपकी क्षमा अपार और अविनाशक
है । इसलिये हे प्रभो ! मुझ वृद्धको भी प्रसन्न कीजिये, मुशो-
भित कीजिये, तथा पालन कीजिये ॥ ८४ ॥

इति कुंभुनाथस्तुतिः ।

गतप्रथागतपादादाभ्यासवमवाक्षरद्वयविरचितश्लोकः ।

वीरावारर वारावी वररोरुदरोरध ।

वीरावाररवारावी वारिवारिरि वारि वा ॥ ८५ ॥

वीरेति—वादे पादे वादृग्भूतः पाठः क्रमेण विपरीततौपि तादृ-
ग्भूत एव । प्रथमपाद पुनरावर्तित । रेवचकारदेव वर्षी नान्धे
वर्षा यत् ।

विष्वा ईग गति वीरा ता वारवति शब्दाद्वर्ततीति वस्तुति
विष्य वीरावार तस्य सम्बाधन हे वीरावार बुगतिनिवारण । अर अल
दरातीर्षकर । वारान भाक्तिवान अर्वात् पालयतीतिवर्तीत् वारावी
भाक्तिजनरक्षक इत्यर्थ । वर इष्टवत् गति ददातीति वर वरद
इत्यर्थ तस्य सम्बाधन हे वर । उरुर्मदान । उरोर्महत महतीपि
महान् भगवानित्यर्थ । अर रथ । हे वीर दार । अक्षरवत् अर्वात्
इतवाप्या आरौतत् ध्वनवति नन्वान प्रथिपादवरीत्वेवर्तीत् अवार
रवारावी अर्वात्तइतवाप्या वचनशील इत्यर्थ । वचमिद वारि व्वापि
वारि पानीवम् । वारि च तत् वारि च तत् वारिवारि वारिवारि रत्नी

ददातीति वारिवारिणः तस्मिन् वारिवारिर्निर्वाणे । वारि
 वा जलमिव । वा शब्दः इवाथे दृश्यः । किमुक्तं भवति—
 हे अरतीर्षेधर वीरावार वरर वारावी त्वं उरोररि उरुः त्व तथा
 अवाररवारावी त्व यथा वारिवारिर्निर्वाणि वारि वा यतः एतः भव ।
 सामान्यरचनभेदत् मा अव अन्यांश्च पालय ॥ ८५ ॥

हे अरनाथ ! भगवन् आप नरकादि कुगतियोंको निवा-
 रण करनेवाले हैं, भक्तजनोंकी रक्षा करनेवाले हैं, ईशित
 फलको देनेवाले हैं, वड़ोसे भी बड़े हैं, शूर हैं । हे देव !
 जैमे सम्पूर्ण आकाशमंडलमे व्याप्त होबेवाले बादलमे सर्वत्र
 जल रहता है वही प्रकार आपकी दिव्यध्वनि भी सर्वत्र अप-
 तिष्ठ है । वही रुक नहीं सकती न कुंठित ही होती है ।
 हे प्रभो ! आप मेरी भी रक्षा कीजिये तथा औरोंकी भी
 रक्षा कीजिये ॥ ८५ ॥

अनुशोमप्रतिशोमभोक्तः ।

ग्दा माक्षर वामेश शमी चारुचानुतः ।

मो विभोजनान्नात्रोरुनेमन विजराय ॥ ८६ ॥

रक्षसति—वमशब्देनेक शमी । शमीनान्नात्रोरुनेमनः । भर्षेय
 विजराय ।

इति शमी । शमी नामक इत्यन्त्येक शमी । अत्र अनेधर ।
 न अत्र इत्यन्त्येक शमी । शमी इति शमी । शमी । शमी । शमी ।
 शमी । शमी । शमी । शमी । शमी । शमी । शमी । शमी ।
 शमी । शमी । शमी । शमी । शमी । शमी । शमी । शमी ।
 शमी । शमी । शमी । शमी । शमी । शमी । शमी । शमी ।

धनं हे उदनम् । इन स्वामिन् । विजयमय विगतमृद्वत्वव्याधे ।
किमुक्तं मरति—हे अर अथर वामेय शमी त्वं चारुचानुत
भो विभो अनशन अत्र उदनम् इन विजयमय मा रथ ॥ ८६ ॥

हे अरनाथ ! आप विनागरहित हैं, इन्द्रोके भी इन्द्र हैं,
सदा शान्तरूप हैं, तीनों लोकोंके गुरु हैं, आहाररहित हैं,
जरा व्याधि और जन्म रहित हैं । हे परमात्मन् षडे २ पुरुष
भी आपको नमस्कार करते हैं षडे २ भक्तजन भी आपको प्रणाम
करते हैं । हे विभो आप सबके स्वामी हैं इमलिये मेरी भी
रक्षा कीजिये ॥ ८६ ॥

अनुष्टोममणिलोमश्लोक ।

यमराज विनम्रेण रुजोनाशन भो विभो ।

तनु चारुचार्माश शमेवारक्ष माक्षर ॥ ८७ ॥

यमेति—यमराज ब्रह्मस्वामिन् । यमे राजने शोभते इति वा ।
विनम्राः विनमनशीला इना इन्द्रार्चादयो वस्त्यासौ विनम्रेण- न्द्वय
सम्बोधन विनम्रेण । रुजोनाशन व्याधिविनाशक । भो विभो
हे स्वामिन् । तनु ब्रुव विस्तारय वा । चारुचार्माश शोभनशीलोना
प्रभो । शमय सुखमय । आरथ पालय । मा अम्मर- हस्तकप रूपम् ।
अथर अविनाश । सम्हाया । हे अर यमराज त्रिनशत रुजोनाशन भो
विभो चारुचार्माश शोभनशीलान प्रभो अथर शमय तनु मा आरथ ।
सुखमन्वये कुरु मा यं १ ॥ ८७ ॥

हे विभो ! आप प्रतियाक भा नायक हैं । इन्द्र चन्द्रादिक
भी आपका नमस्कार करते हैं । आप भग्यूर्ण व्याधियोंके नाश
करनेवाले हैं, अविनाशक हैं तथा सुन्दर शोभाओंके स्वामी हैं ।

है । आपका ज्ञान भी स्वपर प्रकाशक है । हे स्वामिन् !
इन्द्रियोंके जीतनेवालोंमें आप भेष्ट हैं, अनेकान्तात्मक सत्यस्व-
रूपका निरूपण करनेवाले हैं, पीड़ा, क्रीड़ा, जरा, कामांडेक
आदि व्याधियोंसे रहित हैं । हे प्रभो ! मुझे भी इन पीड़ादिक
दुःखोंसे निकालकर सुखी कीजिये ॥ ८८ ॥

धयेहैकाक्षरान्तरितमुरजबन्ध ।

वीरं मा रक्ष रक्षार परश्रीरदर स्थिर ।

धीरधीरजरः शूर वरसारद्विरक्षर ॥ ८९ ॥

वांरोति—इष्टगोदेन चतुर्णां मध्ये र बन्धान्तरितेन मुरजबन्धो
निरुपयितव्यः ।

वीर शूर । अथवा विरुपा इय गतिर्दरयासौ वीरः । अथवा व्या
इच्छाया ईय वरयासौ वीरः तं वीरम् । मा अरमदः इवन्तस्य रूपम् ।
रक्ष पालय । रक्षा धेमे याति ददाति रक्षारः तस्य सम्मोषन हे रक्षार
अभयद । पर भेडाभोलेशभोयेत्यासौ परभी । त्वमिति सम्बन्ध । अदर
अभय । स्थिर अचल । धीरधी गम्भीरबुद्धि । अगार्धभिषण इत्यर्थ । अजरः
जरामरणरहित । शूर वीर । पर भेडा सारा अनपचरी कादि विभूति
येत्यासौ वरसाद्वि । अक्षर क्षयरहित । एतदूक्तं भवति—हे रक्षार परभी
स्व अदर धीरधीस्त्वं स्थिर अजरस्त्वं शूर वरसाद्विस्त्वं अक्षर वीर
मा रक्ष ॥ ८९ ॥

हे अरनाथ ! आप प्राणीमात्रका कल्याण करनेवाले हैं,
समवसरणादि इच्छा लक्ष्मोंसे मुझोभित हैं, महा निर्भय हैं,
अचल हैं, अगार्ध बुद्धिके धारक हैं जरामरणरहित हैं, अय
रहित हैं, वीर हैं, तथा भविनादीक और इच्छा अनन्त चतुष्टय

नमोति—गतप्रत्यागतवाद्यमको नकारमहाउदात्तद्वयविरचितश्लोक-
द्वय श्लोकयुगलमित्यर्थः । अन्यद्विरोधेण मुन्मथोभनार्थम् ।

हे नमो एकविंशतीर्थकर । अमान अपरिमेय । नमाम प्रथमाम
त्वामित्यध्याहार्यमर्थसामर्थ्याद्वा सम्बन्धम् । इन स्वामिनम् । आनाना
प्रार्थनां मानन प्रबोधकं मान विज्ञान यस्यासौ आजमाननमानः त
आनमाननमान भव्यप्रापिप्रबोधकविज्ञानमित्यर्थः । आन इति अन क्य
प्राणने इत्यस्य धोः ध्रुवन्तस्य रूपम् । माननमिति मन ज्ञाने इत्यस्य
धोः णिना युद्धन्तस्य रूपम् । आमनामः आठमन्तात् चिन्तयामः । मन
अभ्यासे इत्यस्य धोः लृङ्न्तस्य रूपम् । मनु पश्चात् नुमः वन्दामदे ।
अनामन अ-नमनप्रयोगक मनः चित्त यस्यासौ अनामनमना- तस्य
सम्बोधनं हे अनामनमनः बलान्कारेण न पराजामपर्णित्यर्थः, अनेन
वीतरागत्व स्थापितं भवति । अथवा नामनानि नमनशीलानि मनानि
चित्तानि यस्माद् भवन्ति अगौ नामनमना- तस्य सम्बोधनं हे नामनमनः ।
अथवा नामन स्तुतिनिमित्त मनः चित्त यस्यासौ नामनमना- तस्य
सम्बोधनं हे नामनमनः । अमम हे अमोह । न अस्मान् । मन अ-
भ्यास्य चिन्तय इत्यर्थ ' मनअभ्यासे इत्यस्य धोः लृङ्न्तस्य रूपम् ' ।
एतदुक्तं भवति—हे नमो अमान अमम अनामनमन त्वा इन आन
माननमान आमनाम नमाम अनु नुम यस्यात्तरमात् न अस्मिन्
मन चिन्तय ॥ १३ ॥

हे नमिनाथ । आप हमारे ऐसे अल्पज्ञानियोंके भगोचर
हैं । आपका यह विज्ञान भव्यजीवोंको तडा प्रबोध करने
वाला है । आप वीतराग हैं इसीलिये कर्मा किर्मासं बलान्कार
नमस्कारादि नहीं करते । यह समझ आपको देखकर स्वयं
ही नमस्कार करता है तथा स्वयं स्तुति करने लगता है । ६

है । हे देव ! यह मेरी स्वतंत्रता मुझे देनेकेलिये आप मेरे हृदयमें प्रवेश कीजिये ॥ ९४ ॥

अनुलोमप्रतिहोमसकललोकः ।

नर्दयाभर्त्तवागोद्य ध गोवार्त्तभयार्दन ।

तमिता नयजोतानुनुताजेय नतामित ॥ ९५ ॥

नर्दयेति—गतप्रत्यागसार्द्ध इत्यर्थः । हे नः पूज्यरूप । दया एव आत्मा इय यस्यासौ दयाभः तस्य सम्बोधन हे दयाभ दयारूप । कृता कृता वाक् वाणी कृतवाक् सत्यवचनम्, आत्ममन्त्रात् उच्यते इत्योद्यम्, कृतवाचा सत्यवाचा भोत्य आहार यस्यासौ कृतवागोद्यः तस्य सम्बो-
धनं हे कृतवागोद्य । य सण्डय । गोवार्त्तो, वात्तेव वाद्यं, गोः वात्ते गोवार्त्तं वचनवात्तो । भयानां भर्दनः विनाशकः भयार्दनः । गोवात्तेन भयार्दनः गोवार्त्तभयार्दनः अथवा गोवात्तेन भयार्दनं यस्मादसौ गोवा-
त्तंभयार्दनः तस्य सम्बोधनं हे गोवार्त्तंभयार्दनं वचनवात्तेना भयनाशक ।
तमिताः सौन्दर्याणि दुःस्थानीत्यर्थः नयजेता त्वमिति सम्ब-
न्धः । हे अनुनुत सुपूजित इत्यर्थः । अत्रेय अपरत्रेय अत्रस्य इत्यर्थः ।
नताः प्रणताः अमिता अपरिमिताः इन्द्रादयो यस्यासौ नतामित तस्य सम्बोधनं हे नतामित । एतदुक्तं भवति—हे नः, दयाभ, कृतवागोद्य,
गोवार्त्तंभयार्दन अनुनुत अत्रेय नतामित नयजेता त्वं वदन्मन्त्रस्य तमिता-
दुःस्थानि य सण्डय । अस्माक अनुनुतमपि लभ्यते ॥ ९५ ॥

हे नमिनाथ ! आप पूज्य पुरुष हैं, दयारूप हैं । अनेका स्वरूप सस्यावाणीके द्वारा ही आपका स्वरूप जाना जाता है । आपकी कथामात्र कहनसे ही ससारिक सम्पूर्ण भय नष्ट हो जाते

विदितः विद् इति विद् अमिता विदित् पराशौ अमिताविदित्
 तस्यै अमिताविदित् इत्ये, अमिते इत्येवमादिषु पूर्वप्रकार्यः । अथवा अथ सि
 मीत् इति अमितः तात्पर्येण हे अमित । ते तुभ्य । अथवा अथ अन्वय
 इति अमित् तास्यै अमिते । कादं बुद्ध अथेन जानता कादं अथदं, अथदं
 जानं जानं पराशौ अवर्धमानः अथवा अवर्धे अन्वितम् जान पराशौ
 अवर्धमानः तस्यै अवर्धमानाय । मा पुत्र्यी तया उवा मोनः न मोनः
 नमोनः अथे नम प्रतिक्रिया इतिप्रियो नकारः अतो नमोन्वयानादेशो न
 अथति तात्पर्येण हे नमोन । अितेन जानेन विनया इदं अमीति-
 दंगराशौ अमिताविदित् तस्यै अमिताविदित् । विमुक्तं अथति-हे अमिते नमोन
 तुभ्य नमः इति विदित्याय तस्मात्पराशुमानाय तस्यै अमिताविदित्
 अवर्धमानाय अमिताविदित् ॥ १०४ ॥

हे अमितमान ! आप सम्पूर्ण पदार्थोंके जाननेवाले हैं ।
 अज्ञानरूपी अंधकारके नाश करनेवाले हैं, अपरिमित केवल
 ज्ञानके धारक हैं । हे देव ! आप दोभाषी परम श्रीमाको प्राप्त
 हुए हो । आपका यह केवलज्ञान अभेद्य है, आप तानोलोकोंके
 बार्ता हैं । रागद्वेषराहित हैं । हे भगवन् ! ऐसे आपकेलिये
 नमस्कार करता हूँ ॥ १०४ ॥

उवाच ।

प्रज्ञायां नन्वृत्तं गत्वा स्वालोक गोर्विदास्यते ।
 यज्ज्ञानान्तर्गतं भूत्वा त्रैलोक्य गोप्पदायते १०५

प्रज्ञेति—प्रज्ञायां ब्रह्म, ननु स्वलोक । प्रकृत तत्त्व । गत्वा कृत्वा ।
 यज्ज्ञानान्तर्गतं यार्विदा गायन्त्या तथा इति अथयत् । यस्य
 अज्ञानं वा १०५ ॥ १०५ ॥ तत्त्वप्रभव । त्रैलोक्य जगतप्रभव । तात्पर्य

ईदं वः सुरानपि विदः अतनुत मुण आन्तरं साधु अमणारं अवीदित
 वच्छन् मते घोभनपुङ्गवस स बोऽप्यो मयतः स्वमुत् ईदं वायता हि न
 कश्चिन् नामान् मयानेष सर्वतः ॥ १०६ ॥

हे श्रीवर्द्धमान । आप देवोंको भी ज्ञान सम्पादन कराने
 वाले हैं । सिद्धपर्यायमें होनेवाले, निर्वाण और उत्कृष्ट स्वात्म-
 जन्य मुखाको देनेवाले हैं तथापि भीतराग हैं । अतएव हे मग-
 वन् ! आपके सिवाय अन्य ऐसा कौन है जो हमारा स्वामी हो
 सके अर्थात् कोई नहीं है । आप ही हमारे स्वामी और सर्वत
 देव हो ॥ १०६ ॥

समुद्रकथमकः ।

कोविदो भवतोपीड्यः सुरानत नुतान्तरम् ।
 शंसते साध्यसं सारं स्वमुघच्छन्नपीडितम् ॥ १०७ ॥

कोविदिति—कोविदः विचक्षणः । भवतः धनारात् । अपीड्यः
 अकथितः । हे सुरानत देवैः प्रणत । नुतान्तरं स्तुतिविशेषम् । शंसते
 आचष्टे । साध्यस सम्भ्रमम् । सारं फलवत् । स्व आत्मान । उघच्छन्
 वदन् विभ्रत् । ईदितमपि पूजाविधानमपि । अथवा ईदितं नुतान्तरं इति
 तन्मन्त्र । समुदायार्थं — हे सुरानत बोऽयं कोविदो जन भवादपीड्यः
 न् नुतान्तरं शंसते आचष्टे स्व साध्यस सारं ईदितमपि उघच्छन् वस्मात्
 स्मादद स्तुतिविशेषेण तुभ्य नत ॥ १०७ ॥

हे धार ! इन्द्रादिक देव भी आपको ममस्कार करते हैं ।
 वे विषक्षण पुरुष संनारमे मुर्भी होकर आपकी स्तुति करता
 वसीछा आत्मा सफल और पूज्य हो जाता है । अतएव हे ।
 वन् स्तोत्रविशेषोंसे मैं भी आपकी स्तुति करता हूँ ॥ १०७ ॥

मानेति—श्रीवर्द्धमान इत्यनुपगमे । माना अनेकप्रकारा ।
 जननाः भनूनाः धर्मेषाः मुताः शुताः अन्ता धर्माः पर्याप्तौ माना
 मन्तनुतान्तः तस्य सम्बोधनं हे नानानन्तनुतान्त अनेकप्रकाराधेवस्तुत-
 न्तु इत्यर्थः । तानं मेद करतीति । तन्व्येति तदाचं हे इत्यादिना
 स्वेन विन् । तान्तिः । अतः धावे कः इति कः । तान्तिः मवति ।
 तान्तिः दुःखं विन्दति प्रेरयति इति तान्तिः तान्तिः तस्य सम्बोधनं हे
 तान्तिः तान्तिः । नुषः विनष्टः अन्तो विनाशो पर्याप्तौ नुषान्तः तस्य
 सम्बोधनं हे नुषान्तः । नुष विनाशितं अनृत अन्तं पर्याप्तौ नुषान्तः
 तस्य सम्बोधनं हे नुषान्तं विनष्टाण्य । नृतीनां स्तुतीनां इनाः इशामिनः
 नृतीनाः नृतीनामां इनः स्वामी नृतीनेनः तस्य सम्बोधनं हे नृतीनेन
 गणधरेन्द्रादिस्वामिन् । निरान्त आत्यर्थं तान्तिः विस्तारिता नृतिः
 कीर्तिः स्तुतिर्था पर्याप्तौ निरान्ततान्तिः तस्य सम्बोधनं हे
 निरान्ततान्तिः आत्यर्थं विस्तारितेति । अथवा नृतीनेनेन गणधरेन्द्रेण
 निरान्ततान्तिः । नेता नायकः । उग्रताना इन्द्रादिग्रभूषाम् । ततः
 तस्मान् । तनु दरीर तनोदप्रतिमं इत्यं तनुप्रति अतीतिर्विनाशः,
 अतीतिश्च तनुप्रतिश्च अतीनितनुप्रती, नुषे विनाशिते अतीनितनुप्रती
 यथा एव नुषान्तिनितनुप्रति । ता नुषान्तिनितनुप्रतिम । नितनुतात्
 कृतान्त । नानि बुद्धि विज्ञानम् । अथवा नुषान्तिनितनुप्रति नितनुतात्
 नीति च । । गन्धोन्वोऽति दुहस्य । निनुत स्तुतं मुञ्जित । अतनु
 मही । तः इ र दु खितान् । इत्यन्तान् व्याख्यासान् । हे नुषान्त
 नुत १५ । ननु मुख पर्याप्तौ नुतनन तस्य सम्बोधनं हे नुतनन ।
 नुतनन ननु । न अस्मान् । ननु अधिनव एत पाप नुतनन ।
 अतनु १५ । ना प्रतिकेन । किमुक्तं भरति हे श्रीवर्द्धमान नानानन्त
 नुतान्तं मत उग्रताना नेता ज्व ततः नीति नुषान्तिनितनुप्रति अतनु

धरमये स्थाप्या । चतुर्भुजादौ नेमिमये एवं च सर्वचक्रवृत्तानि
दृष्टव्यानि ।

वन्दारवः वन्दनशीला प्रबल प्रचुरं आजवंजवः संसारः मय भीः
आश्रयत्रयाद्मय आश्रवंजवमय प्रबलं च तत् आजवत्रयमय च तत् प्रबला-
जवत्रयमयं । वन्दारुणां प्रबलाजवंजवमय वन्दारुप्रबलाजवत्रयमयं । तत्
प्रबलं प्रबलं विनाशयतीत्येवशीलं वन्दारुप्रबलाजवंजवमयप्रबलं ।
प्रभोर्भावः प्राभवम् । गोवांस्याः प्राभवं प्रभुत्व गोपभव वाणीमाहात्म्य-
मित्यर्थः । वन्दारुप्रबलाजवंजवमयप्रबलं गोप्राभव यस्यासौ वन्दारु-
प्रबलाजवंजवमयप्रबलं किगोप्राभवः तस्य सम्बोधनं वन्दारुप्रबलाजवंजव-
मयप्रबलं किगोप्राभव । वन्दारुप्रबलाजवंजवमयप्रबलं । गुणा एव अर्णवो गुणार्णवः
विलसन् शोभमानो गुणार्णवो गुणसमुद्रो यस्यासौ विलसद्गुणार्णवः तस्य
सम्बोधनं विलसद्गुणार्णव । निर्वाणस्य मोक्षस्य हेतुः कारणं निर्वाणहेतुः ।
जगतां मध्यलोकाणां निर्वाणहेतुः जगन्निर्वाणहेतुः । तस्य सम्बोधनं हे जग-
न्निर्वाणहेतो । शिव परमात्मन् । वन्दीभूताः मङ्गलपाठकभिः सक्ताः
देवाः विश्वे सुरवरा यस्यासौ वन्दीभूतसमस्तदेवः तस्य सम्बोधनं
हे वन्दीभूतसमस्तदेव । गरुड इष्ट । प्रशान्ता मतिमता एकः
प्रधानः प्राज्ञैकः । दशाणां विचक्षणानां स्तवः स्तुतिवचनं यस्यासौ
दशस्तव । अथवा दशैः स्तुयते इति दशस्तवः प्राज्ञैकचासौ दशस्तव-
श्च प्राज्ञैकदशस्तवः तस्य सम्बोधनं प्राज्ञैकदशस्तव । वन्दे स्तुवे । त्वा
भवन्तम् । अवनतः प्रणतः । पर भेद्यम् । भवामिदं संसारस्य भेदकम् । हे
वर्ष शोभन । एकं वन्द्य एकवन्द्यं तस्य सम्बोधनं हे एकवन्द्यं मसारे
त्वं न भवति इत्यभयः तस्य सम्बोधनं हे अभय । एतदुक्तं भवति—हे
वर्द्धमान भट्टारक सम्बोधनान्तानि सर्वाणि विशेषणानि अस्पष्टं भवन्ति ।
वन्दे अवनतो भूत्वा इ त्वा किञ्चिदिष्टं परं भवामिदम् इति ॥ ११० ॥

हे श्रीवीरनाथ भगवन् ! आपकी दिव्यध्वनिका ऐमा अद्भुत माहात्म्य है कि वह आपको नमस्कार करनेवाले जीवोंका जन्ममरणमय संसारसे उत्पन्न होनेवाला प्रचुर भय भी नष्ट कर देती है । हे परमात्मन् ! आप सदा वर्द्धमान हो अर्थात् बढ़ते हो रहते हो । आपका यह गुणसागर कैसा अच्छा सुशो-भित हो रहा है । हे देव ! भव्यजीवोंको मोक्ष जानेकेलिये आप प्रधान कारण हो । सम्पूर्ण इन्द्रादिक देव आपके बंदीजन हैं सदा आपका मंगलपाठ पढ़ा करते हैं । आप इष्ट पदार्थको देनेवाले हैं । ज्ञानियोंमें प्रधानज्ञानी हैं । यड़े २ चतुरपुरुष भी आपकी स्तुति किया करते हैं । आप सबसे श्रेष्ठ हैं । जन्म मरण रूप संसारका नाश करनेवाले हैं । अतिशय शोभा यमान हैं । यह सम्पूर्ण जगत् एक आपको ही नमस्कार करता है । आप संसारसे राहत हैं । हे प्रभो ! धार २ प्रणाम करता हुआ मैं आपकी स्तुति करता हू ॥ ११० ॥

इहशादरलवययमचतुर्यंमत्तमचकवैकाशान्चष्टुत्तम् ।

नष्टाज्ञान मत्थोन शामनगुरो नम्रं जनं पानिन
 नष्टग्लान मुमान पावन रिपूनप्यात्तुनन् भासान ।
 नत्येकेन रुजोन मच्चनपते नन्दन्ननंतावन
 नन्तुक्नु हानविहीनधामनयनो नः स्तात्पुनन् सञ्चिन

नष्टति—नष्ट किये अज्ञान वशात्भी नष्टाज्ञानः तत्र वम्भोधन हे नष्टाज्ञान । मत्तन कर्मणा कुन र्दिव्य मत्थोन तत्र वम्भोधन हे मत्तन । इहशान्वा इहशान्वा आकाश वा गुण स्तापी स्ताननगुरः तत्र

सम्बोधनं हे शासनगुरो । नम्रं नमनयोग्यम् । जन मध्यलोकम् । पान्
 रणम् । इन स्वामिन् । नष्ट विनष्ट ग्लानं मूर्च्छादिकं यस्यासौ नष्टग्लानः
 तस्य सम्बोधनं हे नष्टग्लान । शोभनं मानं विहारं यस्यासौ सुमानः तस्य
 सम्बोधनं हे सुमान । पावन पवित्र । रिपुनाश भतः शत्रुनप्यालुनन् भा
 रुन्तात् स्रष्टयन् । भाषन शोभन । नतीनां प्रणतीनां एकः
 मथानः इनः स्वामी नत्येकेनः तस्य सम्बोधनं हे नत्येकेन ।
 दृष्ट्वा रोगेण ऊनः दृष्टेनः तस्य सम्बोधनं हे दृष्टेन । शत्रुनाशं प्रतिः
 शत्रुनपतिः तस्य सम्बोधनं हे शत्रुनपति । नन्दन् आनन्दं कुर्वन् ।
 अनन्त आविनाश । अवन रक्षक । नलून् स्तोत्रान् । इनेन त्रयेण
 विहीन ऊनं दानविहीन धाम देवः दानविहीनि च तन् धाम च
 दानविहीनधाम, दानविहीनधामैव नयनं यस्यासौ दानविहीनधामनयनः
 त्वम् । नः अस्मान् । स्नान् मव । पुनन् पवित्राकुर्वन् । हे सग्नित
 शोभनविन । एतदुक्तं मवति-हे भृशरक्ष नष्टग्लान नम् जन पान्
 रिपुनप्यालुनन् नलून् नन्दन् नः अस्मान् पुनन् दानविहीनधामनयनस्त्वं
 स्नान् । शेषाणि सर्वाणि सम्बोधनान्तानि पदानि अत्रैव विशेषणानि
 भवन्तीति ॥ १११ ॥

हे भगवन् ! आप अज्ञानरहित हैं । कर्मरहित हैं । इस जैन
 शासनके नायक हैं । सबके स्वामी हैं । मूर्च्छादिक परिग्रह
 से दूर हैं । अतिशय पवित्र हैं । अतिशय शोभायमान हैं ।
 रोगादिक दोषोसे रहित हैं । शत्रुनशनोंके अधिपति हैं ।
 नाशरहित हैं । जिनेन्द्र हैं । सबके रक्षक हैं । आपका यह
 विशाल कंबलज्ञान अतिशय सुशोभित है । प्रणामोंके भाव
 मुख्य स्वामी हैं अर्थात् सबके वर हैं । हे प्रभो ! जो भयजन
 आपको नमस्कार करते हैं उनका आप रक्षा कांजिये, उनके माहा

तस्य सम्बोधन हे आर्षीर । गुर्पीर अधोभ । विदां पण्डितानां वरः
 प्रथमः विद्वरः तस्य सम्बोधनं हे विद्वर । गुरो स्वामिन् । रक्तं मक्तम् ।
 त्रिरं अत्यर्थम् । मा अस्मदः प्रयोगः । स्थिर नित्य । घृतदुक्त भवति-
 हे महारक्त रक्त इत्यादि गुणविशिष्ट मूरखटोरदुर्दरफनोरफान् रघन्
 मा रक्त रघ ॥ ११२ ॥

हे भगवन् ! आप अविशय सुन्दर हो । अनंतगुणोंके धारक
 हो । ज्ञानावरणादि कर्मोंसे रहित हो । इन्द्रादिक देव भी
 आपकी पूजा करते हैं । हे प्रभो ! आप विनाशरहित हो ।
 समवसरणादि छद्मोंके धारक हो । रागरहित हो । छेपसे
 बहुत दूर हो । अविशय देदीप्यमान हो । अनंत शगुणपादि
 कलृष्ट क्रदियोंके स्वामी हो । सबके नायक हो । सबको सारण
 देनेवाले हो । जरारहित हो । अनेक मानसिक व्याधियोंको दूर
 करनेवाले हो । शोभरहित हो विद्वानोंमें भेद्य हो । सबके
 गुरु हो । नित्य हो, और सुन्दर दिव्यभक्तिकर सुशोभित
 हो । हे देव ! आपके जो भक्तजन हैं उन्हें इन कठिन भया-
 नक और अविशय दुर्दर जम्बरसराणादि व्याधियोंसे रक्षा
 कीजिये, तथा मैं भी आपका एक भक्त हूं इसलिये हे नाथ !
 मेरी भी रक्षा कीजिये ॥ ११२ ॥

इति वर्द्धमानश्रुति ।

११३ ।

प्रज्ञा सा स्मरतीति या तत्र शिरस्तघन्नतं ते पदे
 जन्माद्यः सफलं परं भवभिदी यन्त्राधिमे ते पदे ।

तवैव मते, ममार्चनमपि यत्तत् त्वय्येव, मम हस्तौ यौ त्वत्प्रणामाञ्जलि-
निमित्तम्, कर्णश्च मम ते कथाश्रुतिरतः, अक्षि च मम तव स्पर्शनि-
मित्तम्, मम व्यसनमपि तव स्तुत्याम्, शिरश्च मम तव नटिगम् ।
येन कारणेन ईदृशी सेवा मम हे तेजःपते तेनैव कारणेन अहमेव
तेजस्वी सुजनः सुकृती नान्य इत्युक्तं भवति ॥ ११४ ॥

हे भगवन् ! मेरी श्रद्धा केवल आपमें ही है । मैं स्मरण भी
केवल आपका ही करता हूँ । पूजन भी केवल आपका ही
करता हूँ ! ये मेरे दोनों हाथ केवल आपको प्रणाम करने और
आपकेलिये अंजलि देने (हाथ जोड़ने) के काम आते हैं ।
मेरे कान सदा आपकी कथा सुननेमें ही तत्पर रहते हैं ।
मेरे नेत्र सदा आपके रूप देखनेमें ही लगे रहते हैं ।
मेरा व्यसन अर्थात् अभ्यास आपकी स्तुति करनेमें ही है ।
मेरा मस्तक भी केवल आपको नमस्कार करनेमें ही काम आता
है । हे प्रभो ! हे परमात्मन् मैं आपकी ऐसी सेवा करता हूँ
अतएव हे तेजोनिधे ! (केवलज्ञानके स्वामी) समझना चाहिये
कि संसारमें मैं ही तेजस्वी हूँ मैं ही सुजन हूँ और मैं ही पुण्य-
वान् हूँ । मेरे समान तेजस्वी सुजन और पुण्यवान् अन्य
कोई नहीं है ॥ ११४ ॥

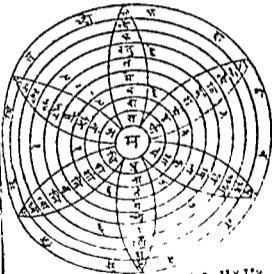
यकयुत्तम् ।

जन्मारण्यदिशि स्तवः स्मृतिरपि क्लेशाम्बुधेर्नोः पथे
भक्तानां परमौ निधी प्रतिकृतिः सर्वार्थसिद्धिः परा ।

कविकाल्यनामगर्भचक्राष्टमम्

त्रिकान्तुतनेद वाममधुना तंयेच्युतं स्व्योःशते ।
 पलत्पेति सुशर्न पूर्णमधिकांशान्तिं दृजित्वाध्वना ॥
 प्रत्या शमिता कृशापमरुजं निष्टेज्जनः स्नातये ।
 वेमद्रोग कदा यतीव यजते तेमे जिना सुत्रिये ॥

॥११६॥

एव कविकाल्यनामगर्भचक्राष्टमम् ११० + २ ११४ ११५

